

MEDICINALBERETNING

FOR

THISTED AMTSLÆGEKREDS

★

1957

Lægerne erindres om:

Blanketter til dødsattester, ugelister o. l. anmeldelser, graviditetskort, journaler til profylaktiske undersøgelser af børn, m. v. rekvireres hos firmaet *Johan Ullstad & Sønner, Kompagnistræde 10, København K.*

Tilfælde af barselfeber

- - tyfus og paratyfus
- - meningitis cerebrospin. epid.
- - poliomyelitis epidemica
- - vaccinationskomplikationer fra nervesystemets side

} anmeldes på gul blanket både til
sundhedsstyrelsen og embedslægen.

Tilfælde af difteri og scarlatina

- - malaria artificialis
- - Weils sygdom (leptospiroser)

} anmeldes på gul blanket til
embedslægen.

Tilfælde af mildtbrand hos mennesker

- - mund- og klovsyge hos mennesker
- - myalgia epidemica

} anmeldes ved påtegning om
patienternes navn og adresse
på ugelisten.

De på gul blanket særligt anmeldte sygdomme skal også opføres på ugelisten, der for hver uge skal indsendes senest mandag, og det vil være formålstjenligt i disse tilfælde (således altid ved difteri og scarlatina) at anføre patientens navn og bopæl i rubrikken »Anmærkning«. Endvidere erindres om, at der ved anmeldelse af *syfilis* skal anføres i den særlige rubrik på ugelisten: køn, fødselsdato, forbogstav i efternavn samt journalnummer.

Tilfælde af tuberkulose (lunge- og extrapulm. tub.) anmeldes på de dertil udarbejdede nye blanketter. Blanketterne adresseres til *Tuberkulosestationen*.

For anmeldelser forsynet med *Postbesørges* ufrankeret betales portoen af embedslægen ved modtagelsen, i modsat fald beregner postvæsenet strafporto. Flere forsendelser kan sendes i ét omslag.

For dødsattesternes vedkommende erindres om, at afdødes ægteskabelige stilling altid skal anføres, og at under stilling og næringsvej betegnelser som »invaliddepensionist«, »folkepensionist«, »rentier« o. l. bør suppleres med oplysning om afdødes tidligere erhverv.

Kommunalbestyrelserne erindres om:

at det påhviler embedslægerne at yde bistand i alle spørgsmål af sundhedsmæssig natur; herunder også bestemmelserne i de sociale love, for såvidt disse angår den offentlige sundhedspleje.

Sundhedskommissionerne erindres om:

pligten til at give embedslægen og politimesteren underretning om tid og sted for afholdelse af kommissionsmøde, i forbindelse med oplysning om dagsorden.

MEDICINALBERETNING

FOR

THISTED AMTSLÆGEKREDS

1957

VED AMTSLÆGE L. FOLKE

AFSNITTET OM TUBERKULOSESTATIONERNES VIRKSOMHED

VED OVERLÆGE G. BINDSLEV OG

AFDELINGSLÆGE M. HOLM

THISTED AMTS TIDENDES
BOGTRYKKERI

1958

Indholdsfortegnelse

	<i>Side</i>
I. <i>Topografi, demografi</i>	3
<i>Medicinalpersoner</i>	5
II. <i>Sygelighed og dødelighed</i>	10
Skematisk sygeliste for byerne.....	6
Skematisk sygeliste for landkommunerne	8
Oversigt over dødsårsagerne	14
III. <i>Sygebehandling. — Sygehusene</i>	16
Hjemmesygepleje m. m.	18
IV. <i>Særlige foranstaltninger mod sygdomme</i>	19
V. <i>Forebyggende helbreds kontrol</i>	20
Sundhedsplejerskernes virksomhed	21
Omsorg for børn i skolealderen	21
Omsorg for unge, for gamle og kronisk syge	25
VI. <i>Offentlig hygieine. — Sundhedskommissionerne</i>	27
Drikkevandsforsyning	29
Kontrol med næringsmidler	33
Bolighygieine, idræt m. m.....	40
Kloakering	41
VII. <i>Lovgivning vedr. medicinalpersoner m. m.....</i>	42
VIII. <i>Embedslægernes virksomhed</i>	43
<i>Tuberkulosestationernes virksomhed (ved overlæge G. Bindslev og afdelingslæge M. Holm)</i>	44

I. Topografi, demografi og medicinalpersoner

THISTED AMTSLÆGEKREDS er identisk med Thisted amt, som har et areal på 1773,58 km² og en kystlinie på 521 km.

Den er delt i to lægekredse:

Thisted lægekreds omfatter Thisted købstad og følgende 38 landkommuner: Bedsted-Grurup, Boddum-Ydby, Fjerritslev, Haring-Stagstrup, Hassing-Villerslev, Helligsø-Gjettrup, Hillerslev-Kaastrup, Hjardemaal, Hjortdal, Hundborg-Jannerup, Hunstrup, Hurup, Hvidbjerg-Lyngs, Hvidbjerg-Ørum-Lodbjerg, Jegindø, Kjettrup-Gøttrup, Nors-Tved, Nørhaa, Ræhr-Hansted-Vigsø, Sennels, Sjørring-Thorsted, Skinnerup, Skjoldborg-Kallerup, Skyum-Hørdum, Snedsted, Søndbjerg-Odby, Sønderhaa-Hørsted, Thisted landsogn, Thorup-Klim, Tilsted, Tømmerby-Lild, Vang-Tvorup, V.-Ø. Vandet, Vestervig-Agger, Visby-Heltborg, Vust, Øsløs-Vesløs-Arup, Østerild.

Morsø lægekreds omfatter øen Mors (areal 363,2 km²) med Nykøbing M. købstad og følgende 14 landkommuner: Alsted-Bjergby, Dragstrup-Skallerup, Flade-Sdr. Draaby, Frøslev-Møllerup, Galtrup-Ø. Jølby, Karby-Hvidbjerg-Redsted, Ljørslev-Ørding, Lødderup-Elsø, Sejerslev-Ejerslev-Jordsby, Solbjerg-Sundby, Tæbring-Outrup-Rakkeby, Tødsø-Erslev, Vejerslev-Blidstrup, Ø.-V. Assels.

Befolkningsstatistik.

I tilslutning til de skematiske oplysninger i tabel 1a og 1b om folketallet og antallet af fødte og døde kan bemærkes, at *befolkningstætheden* for amtet som helhed (det gennemsnitlige antal beboere pr. km²) er 49. Tættest befolket er Mors med 75 beboere pr. km², mens befolkningstætheden i den øvrige del af amtet er meget vekslende og i gennemsnit kun 42 pr. km².

Folketallet steg i femårsperioden imellem folketællingerne 1950 og 1955 kun ubetydeligt, nemlig med ca. 550 personer, heraf Mors med 150 og Thisted lægekreds med ca. 400 personer. Nykøbings folketal steg 362 og Thistedes faldt 270. Ved sammenligningen mellem amtets folketal ved de to folketællinger er der taget hensyn til, at Thyborøn med ca. 1800 indbyggere hørte til Vestervig-Agger kommune og dermed under Thisted amt indtil 1954, men at Thyborøn fra dette år blev en selvstændig kommune hørende under Ringkøbing amt.

Siden folketællingen i 1955 er købstædernes folketal faldet med 210 og landkommunernes med 591, tilsammen 801. Alt ialt er folketallet i Thi-

sted amt — bortset fra Thyborøns udskillelse af amtet — faldet med ca. 250 siden 1950.

I det samme tidsrum har der været et fødselsoverskud på ca. 5000 personer i Thisted amt. Opgørelsen viser således, at der i de 7 år siden 1950 må være sket en bortflytning her fra amtet på godt 5000 personer eller godt 700 årlig, svarende til knap 1 % årlig af amtets indbyggere. Særlig mærkbar har nedgangen i folketallet været i mange af de egentlige vestkystkommuner.

Antallet af levendefødte har været nedadgående i de senere år, men lå i 1957 på højde med tallet fra 1956.

Antallet af døde var lidt større end i fjor, muligvis som følge af influenza-epidemien. Disse tal i tabel 1 a og 1 b er af sundhedsstyrelsen korrigeret efter hjemsted, således at de angiver dødsfald af personer, som var hjemmehørende i Thisted amt. Tallene for hver af lægekredsene har ikke kunnet fremskaffes for 1957.

Fødselsoverskuddet er faldet en del i de senere år, men ligger dog som følge af den lavere dødelighed lidt højere end i 1930'erne,

Tabel 1 a.

Befolkningsstatistik

Absolutte tal.

	Folketal											
		efter tælling 1/10—55	beregnet pr. 1/7		Levendefødte		Dødfødte		Døde		Heraf døde under 1 år	
			1957	1956	1957	1956	1957	1956	1957	1956	1957	1956
<i>Thisted lægekreds</i>												
1. Thisted by	8935	8731	8800	214	179	1	95					1
2. Landkommuner ..	51412	50026	50300	823	898	23	441					25
<i>Morsø lægekreds</i>												
1. Nykøbing M. by ..	9293	9287	9300	204	200	2	94					2
2. Landkommuner ..	18063	17858	17900	289	245	6	148					11
Samtlige byer	18228	18018	18100	418	379	2	3	183	189	8	3	
Samtlige landkomm. .	68475	67884	68200	1112	1143	18	29	637	589	39	36	
<i>Amtslægekredsen ialt</i>	86703	85902	86300	1530	1522	20	32	820	778	47	39	

Tabel 1 b.

Befolkningsstatistik

Forholdstal.

	Levendefødte pr. 1000 indbyggere		Dødfødte pr. 1000 født		Døde pr. 1000 indbyggere		Heraf død u. 1 år pr. 1000 levendefødte		Fødselsoverskud pr. 1000 indbyggere	
	1957	1956	1957	1956	1957	1956	1957	1956	1957	1956
Amtslægekredsen ialt . .	17,7	17,6	13,1	21,0	9,5	9,0	31	25	8,3	8,6

Medicinalpersoner.

Thisted amtslægekreds og Thisted lægekreds: Amtslæge Lejf Folke, Skovgade 20, Thisted. Ansat 1. december 1937.

Morsø lægekreds: Kreds­læge Aksel Stigaard, Grønnegade 1, Nykøbing M. Ansat 1. februar 1945.

Speciallæge i anæstesiologi Arne Møller-Madsen ansattes fra den 1. oktober som narcoseoverlæge ved centralsygehuset i Thisted og ved Nykøbing sygehus.

Skolelæge, fru Birthe Jørgensen, Thisted, flyttede til København.

Læge Carl John Schwensen nedsatte sig den 1. december i samarbejde med læge P. F. Schmitz, Thisted.

Tandlæge Hans Jørgen Juel Jepsen, som i 1956 påbegyndte praksis i Hvidbjerg, flyttede til Holstebro.

Jordemoder, frk. Ellen Hangaard ansattes fra den 1. april som distrikts-jordemoder i Sdr. Draaby.

Tabel 2. Medicinalpersoner ved årets udgang. 1957 1956

1. Læger	{	Amtslæge	1	1
		Kredslæge	1	1
		almindelig praktiserende læger	31	30
		praktiserende speciallæger	3	3
		overordnede sygehuslæger	9	8
		Læger med anden civil lægevirksomhed.....	1	2
			46	45
	{	heraf { distribuerende læger	3	3
		visiterende læger	2	2
		skolelæger	9	9
2. Selvstændig praktiserende tandlæger			10	11
3. Apotekere			11	11
4. Hospitalsapotekere			0	0
5. Jordemødre			20	19
6. Sundheds- plejersker	{	spædbørnsshpl.	2	2
		Skoleshpl.	0	0
		Shpl. med kombineret ordning	0	0
		Ledende sundhedsplejersker	0	0
7. Tuberkulosestationssygeplejersker			2	2

Skematisk sygeliste for byerne

3 a.

	Under 1 år	1—4 år	5—14 år	De syges alder				Ialt	Januar
				15—64 år		65 år og derover			
				M.	Kv.	M.	Kv.		
tyfus									
paratyfus									
epidemisk hjerne-rygmarvsbetændelse									
akut børnelammelse med lammelse ..									
akut børnelammelse uden lammelse..									
epidemisk hjernebetændelse									
Dysenteri									
Malaria opstået i Danmark									
Malaria opstået udenfor Danmark ..									
Difteri									
Karlögensfeber	1	15	16	1				33	2
Bærsel-feber efter abort									
Bærsel-feber efter fødsel									
Blæreudslæt hos nyfødte	1							1	
Stivkrampe hos nyfødte									
Tæslinger	20	146	138					304	196
Døde hunde	1	9	7					17	2
Koldkopper	4	35	56		1			96	19
Lighoste	16	139	90	1	3		1	250	78
Åresyge		3	7	7	3			20	3
Influenza	41	329	735	757	768	57	67	2754	39
Almindelig halsbetændelse	37	377	402	256	227	3	3	1305	97
Bronchitis	43	106	79	82	63	49	56	478	32
Katarrhalsk lungebetændelse	27	109	45	55	56	15	16	323	27
Crupøs lungebetændelse		2	5	12	10		1	30	2
Akut smitsom mave-tarmkatarrh	9	42	36	15	16	4	5	127	20
epidemisk gulsot					1	1		2	
Hjgtfeber				2	2			4	
Boten			1	2	4		1	8	1
Tilsammen..	200	1312	1617	1190	1154	129	150	5752	518
Monorré				7	5			12	3
Venerisk sår, ikke tidl. diagnosticeret									
Erhvervet syfilis, friske tilfælde									
Medfødt syfilis, ikke tidl. diagn.									
Rankergalskab									
Enat		4	9	9	11	1		34	5

i Thisted amtslægekreds for år 1957.

[illegible]

3 b.

Skematisk sygeliste for landkommunerne

	Under 1 år	1—4 år	5—14 år	De syges alder		65 år og derover		I alt	Januar
				15—64 år		M.	Kv.		
				M.	Kv.				
yfus									
aratyfus									
pidemisk hjerne-rygmarvsbetændelse		3	2	1				6	
kut børnelammelse med lammelse ..									
kut børnelammelse uden lammelse ..									
pidemisk hjernebetændelse		1		2				3	
ysenteri									
alaria opstået i Danmark									
alaria opstået udenfor Danmark ..									
ifteri									
arlagensfeber	1	10	29	2	2			44	
arselfeber efter abort									
arselfeber efter fødsel					2			2	1
læreudslet hos nyfødte	8							8	2
tivkrampe hos nyfødte									
æslinger	27	386	468	15	9			905	171
øde hunde	9	56	34	3	12	1		115	23
koldkopper	5	115	136	4	4			264	36
ighoste	123	509	391	14	12			1049	174
åresyge		72	178	77	37	5	1	370	28
influenza	81	753	1414	1819	1969	191	164	6391	107
lmindelig halsbetændelse	111	557	805	479	443	5	7	2407	184
ronchitis	275	372	292	355	349	237	219	2099	233
atarrhalsk lungebetændelse	111	177	124	90	97	76	101	776	66
rupøs lungebetændelse	2	6	6	11	13	6	3	47	4
kut smitsom mave-tarmkatarrh	66	108	130	123	145	6	17	595	97
pidemisk gulsot		7	24	15	15	1	3	65	4
igtfeber			4	6	16			26	4
osen		1	3	14	31	2	2	53	3
Tilsammen..	819	3133	4040	3030	3156	530	517	15225	1137
tonorré				4	4			8	1
enerisk sår, ikke tidl. diagnosticeret									
rhvervet syfilis, friske tilfælde							1	1	
edfødt syfilis, ikke tidl. diagn.									
ymphogranuloma ingvinale									
Drankergalskab									
nat		20	62	32	35		1	150	42

i Thisted amtslægekreds for år 1957.

[illegible]

II. Sygelighed og dødelighed

Infektionssygdomme.

	1957	1956	1955	1954	1953	1952	1951
Byerne	5752	4333	4628	6490	5309	5010	3358
Landkommunerne..	15225	9270	9779	13709	11612	12032	8690
Amtslægekredsen ..	20977	13603	14407	20199	16921	17042	12048

Den relative sygelighed (forholdet mellem antallet af anmeldte sygdoms-tilfælde og folketallet) har været:

	1957	1956	1955	1954	1953	1952	1951
Byerne	32,0 %	23,9 %	25,3 %	35,5 %	29,1 %	27,2 %	18,2 %
Landkommunerne .	22,4 %	13,5 %	14,3 %	20,1 %	17,0 %	17,6 %	12,8 %
Amtslægekredsen .	24,4 %	15,7 %	16,6 %	23,2 %	19,5 %	19,7 %	13,9 %

Når tallene således er væsentligt højere end de foregående år, skyldes det — som det fremgår af tabel 3a og 3b — så godt som udelukkende efterårets store influenza-epidemi, som nåede landsdelen i oktober, kulminerede i november og i det væsentlige var afløbet inden årets udgang. Der indberettedes ialt godt 8.000 tilfælde, men mange patienter fandt det ikke påkrævet at tilkalde læge, og skønsmæssigt har 3—4 gange så mange personer været angrebet af sygdommen. Andre epidemier er ikke forekommet.

Tyfus: ingen tilfælde. På Mors optrådte i 1918 en alvorlig tyfusepidemi med henved 300 tilfælde. Siden er der næsten hvert år — indtil 1950 — forekommet tilfælde af sygdommen.

I Nykøbing M. kendes 2 tyfusbacilbærere, som har fået sundhedsstyrelsens vejledning og kontrolleres.

Paratyfus: ingen tilfælde og ingen bacilbærere.

Børnelammelse optrådte ikke i år.

Difteri er ikke forekommet i de sidste 10 år.

Svingfeber («kalvekastningsfeber»): ingen tilfælde i de sidste 4 år.

Tabel 7. Anmeldte tilfælde af kønssygdomme.

	Gonorré					Erhvervet syfilis				
	1957	1956	1955	1954	1953	1957	1956	1955	1954	1953
Byer	12	14	17	31	22	0	0	2	0	0
Landkommuner	8	13	5	9	6	1	0	0	2	0
Amtslægekredsen ialt	20	27	22	40	28	1	0	2	2	0

Kønssygdommene er i de sidste år blevet overordentligt sjældne. De behandles som regel for offentlig regning af embedslægerne og de visiterende læger — jfr. tabel 8.

Opsporingen af smittekilder har ikke voldt sådanne vanskeligheder, at det var nødvendigt at anmode politiet om bistand. Udenlandske smittekilder har man måttet afstå fra at indkredse. St. Pauli-kvarteret i Hamburg er efterhånden blevet en af vore »hovedleverandører«.

Tabel 8. De visiterende lægers virksomhed.

Lægens bopæl	Antal behandlede patienter med				Observationer	
	gonorré		syfilis		1957	1956
	1957	1956	1957	1956		
Thisted	8	8	1	1	11	13
Nykøbing M.	7	12	2	5	9	20
Fjerritslev	1	4			1	2
Vestervig						
Amtslægekredsen ialt	16	24	3	6	21	35

Tuberkulose.

Angående *nye tilfælde af tuberkulose* og tuberkulosebekæmpelsen henvises til årsberetning for Thisted amts tuberkulosestationer, side 44. Af tuberkulose døde 3 (se tabel 4), hvilket svarer til 0,35 pr. 10.000 indbyggere. I tiåret 1935—1945 var tuberkulosedødeligheden gennemsnitlig 3,8 pr. 10.000 indb., og før den tid lå den endnu langt højere.

Forgiftninger.

Sygehusene behandlede 52 patienter med akutte forgiftninger (1956: 49, 1955: 48, 1954: 60, 1953: 53), hvoraf 23 selvmordsforsøg med 2 dødsfald. Forgiftningerne var følgende: Sovemidler (barbitursyrepræparater) 20 (2 dødsfald), Suavital 1, Difhydan 1, ukendt sovemiddel 1. I 29 tilfælde skyldtes forgiftningerne en ulykkelig hændelse; disse patienter kom sig alle (kulilte 1, alkohol 6, petroleum 2, paration 1, kalilud 1, insektstik 1, barbitursyrepræparater 4, andre medicamentelle forgiftninger 13).

Dødeligheden

var som tidligere nævnt 9,5 ‰ og lidt højere end i de to sidste år.

Dødsårsagerne fremgår af tabel 4.

Antallet af dødsfald som følge af motorkøretøjsulykker og andre ulykestilfælde samt ved selvmord var af lignende størrelse som de senere år (jfr. tabel 5).

**Dødsmåden for samtlige dødsfald, der har givet anledning
Tabel 5. til lovmæssigt ligsyn.**

	1957	1956
Ulykkestilfælde.		
Trafikulykker ved motorkøretøjer	8	11
Andre trafikulykker		2
Forgiftninger		1
Nedstyrtning og fald	1	1
Maskinulykker		1
Forbrænding og skoldning		
Ulykker med skydevåben eller eksplosive stoffer	1	
Drukneulykker	4	5
Andre ulykker	2	
Selv mord.		
Forgiftninger med sovemidler	2	
Gasforgiftninger		1
Andre forgiftninger		
Hængning	6	3
Drukning	1	1
Selv mord med skydevåben eller eksplosive stoffer		2
Selv mord på anden måde	1	
Mord og drab		
Naturlig død	23	21
Ukendt døds måde	2	1

Landkommunerne						Hele amtslægekredsen				
1—4 år	5—14 år	15—64 år M.	Kv.	65 år og derover M.	Kv.	Tilsammen 1957	1956	1957	Ialt 1956	
		1			1	2	1	2	1	1.
					1	1	1	1	1	2.
							1		1	3.
										4.
									1	6.
										7.
										8.
										9.
										10.
										12.
										13.
										14.
										15.
		21	30	33	36	2	3	2	4	16.
	1			2	1	120	116	154	156	17.
			1	1	2	4	6	4	6	18.
				1		4	2	4	4	20.
				1		1	4	1	5	21.
	1	2	4	51	35	93	84	131	112	22.
										23.
						1		1	1	24.
		1		1		2	4	3	4	25.
		21	9	68	62	160	145	221	201	26.
			2	11	14	27	23	32	29	27.
				4	9	13	13	15	17	28.
		1	1	1		3	4	4	5	29.
	1	1	1	4	5	11		13		30.
		1	1		2	7	11	10	16	31.
				6	2	8	2	9	3	32.
		1	1	2	1	5	1	5	1	33.
								1		34.
					1	1	2	1	3	35.
			1		1	2	4	5	5	36.
			1	1	1	3	2	4	4	37.
				1		1	4	2	7	38.
				22		22	16	24	21	39.
			1			1	1	1	1	40.
		1				5	5	7	6	41.
						10	8	12	8	42.
						1		1		43.
						11	13	13	14	44.
1	1	1	1	7	3	13	15	14	19	45.
2	1	7	10	22	27	75	63	92	79	46.
		2	3	5	3	16	26	16	31	N 47.
			2							N 48.
1		5		3	1	2		2	2	N 49.
						10	9	13	10	N 50.
5	4	66	69	246	208	637	589	820	778	
2		2	3	2		9	11	9	12	E 47.
1	1	3		3	4	12	18	12	23	E 48.
		2	2	3		7	6	10	8	E 49.
										E 50.

III. Sygebehandling

Sygehuse og andre helbredelsesinstitutioner.

Sygehusenes belægningsforhold m. m. er belyst i tabel 9.

Centralsygehuset i Thisted består af en kirurgisk, en medicinsk og en røntgenafdeling. Denne har foretaget 7702 røntgenundersøgelser og givet 2809 røntgenbehandlinger til 440 patienter. For at bøde på afdelingens trange pladsforhold indrettedes et nyt beskriverum og et kontor. Den har ingen sengepladser og figurerer ikke i tabel 9.

I den kirurgiske afdelings tal (tabel 9) indgår belægningen med øre-, næse- og halssygdomme (10 sengepladser i en særskilt bygning) og øjen-sygdomme, som behandles af speciallæger. I afdelingen gives efter lægehenvi-sning ambulant behandling i meget begrænset omfang (lukket am-bulatorium). Speciallæge i anæstesiologi A. Møller-Madsen ansattes fra 1. oktober som narcoseoverlæge ved amtets sygehuse med tjeneste ved centralsygehuset 4 dage og ved Nykøbing sygehus 2 dage ugentlig.

Til den medicinske afdeling er knyttet en diagnosestation for medicin-ske sygdomme, hvor 61 patienter undersøgte ambulant (1956: 48). Syge-

9. Sygehuse i

	Antal senge- pladser	Belægning				31/12 1957
		1/1 1957	indlagte	udskrevne	døde	
<i>Centralsygehuset, Thisted</i>						
kirurgisk afdeling	70	50	1248	1182	78	38
medicinsk afdeling	90	48	2739	2659	62	66
<i>Amtssygehuset, Ring M.</i>						
kirurgisk afdeling	88	71	2279	2201	74	75
<i>Sygehuset, Fjerritslev</i>						
kirurgisk afdeling	35	21	425	406	20	20
<i>Sygehuset, Koldby</i>						
kirurgisk afdeling	25	12	373	353	18	14
<i>Sygehuset, Vestervig</i>						
kirurgisk afdeling	28	16	500	485	16	15
<i>Sygehuset, Hvidbjerg</i>						
kirurgisk afdeling	12	4	166	158	9	3
Regionkredsens ialt	348	222	7730	7444	277	231

cl. røntgenoverlægen, narcoseoverlægen, excl. øjen- og ørelægen. **) excl. røntgenlægen og den medicinske konsulent.

husets centrallaboratorium foretog 610 undersøgelser (587) på ambulante patienter henvist af de praktiserende læger.

By- og amtssygehuset i Nykøbing har blandet medicinsk-kirurgisk belægning. Som medicinsk konsulent fungerer overlæge Holger Nielsen, Thisted, der tilser de medicinske patienter ugentlig.

Amtsradiologen, overlæge Betak, Thisted, leder ved besøg to dage ugentlig sygehusets røntgendiagnostik og -behandling.

Ved sygehusene i *Fjerritslev, Koldby, Vestervig* og *Hvidbjerg* er der ikke sket ændringer i årets løb.

Antallet af sengepladser i Thisted amts sygehuse er som før omtalt ca. 20 % mindre i forhold til indbyggerantallet end det gennemsnitlige antal sengepladser i provinsens sygehuse som helhed, og antallet af patienter behandlet i amtets sygehuse ligger tilsvarende lavere end gennemsnittet i andre amter.

Den tiltrængte forøgelse af sengepladsernes antal og den nødvendige udvidelse og modernisering af operations- og røntgenafdelingerne ved am-

Thisted amt 1957.

Samlet antal sygedage	Daglig gennemsnits- belægning	Antal operationer på		Antal af		
		Indlagte patienter	ambulante patienter	læger	autoriserede sygeplejersker	sygeplejeelever
23522	64,7	2120		} 12*)	33	32
36230	100,6					
39188	107,3	1176		6**)	29	23
8789	24,1	140		2	5	5
7639	20,9	113		1	4	5
8564	23,4	221		1	4	6
2074	5,7	85	27	1	1	2
126008	346,7	3855	27	23	76	73

tets sygehusvæsen er i årets løb kommet et godt skridt nærmere. For centralsygehuset i Thisted er skitseforslag udarbejdet og godkendt vedrørende en tilbygning i 5 etager indeholdende badeafdeling, operationsafdeling, røntgenafdeling og to etager med sygeafsnit à 30 senge. Ydermurene skal dimensioneres således, at de kan bære endnu en etage, muligvis til en afdeling for øre-, næse- og halssygdomme.

Sidst på året påbegyndtes udgravning for tilbygningen, som skal bygges sammen med sygehusets nuværende hovedbygning og får tunnelforbindelse til medicinsk afdeling B3.

I Nykøbing M. opgav man i 1956 planerne om modernisering og udvidelse af det gamle sygehus, som fandtes uegnet hertil, og udarbejdede skitseprojekt til et nyt sygehus. Det skal bygges på et frit og smukt beliggende areal ud mod Limfjorden lidt nord for byen, og man påbegyndte i efteråret udgravning og støbning af fundamenter.

I anledning af planerne om nedlæggelse af Krabbesholm Sanatorium ved Skive, som Thisted amt har overenskomst med ang. behandling af amtets tuberkulosepatienter, er der forhandlet om en fremtidig ordning.

Det er hensigten at fortsætte samarbejdet således, at tuberkulosepatienter fra Thisted amt kan blive indlagt i en projekteret tuberkuloseafdeling ved Skive sygehus under ledelse af overlæge G. Bindslev, der også fremdeles er chef for tuberkulosestationerne i Thisted og Viborg amter.

Johnsens Rekreationshjem i Thisted har 24 pladser. I 1957 havde 249 rekonvalescenter ophold i hjemmet, ialt 5007 dage.

Det private *hvilehjem i Hundborg* har plads til 50 gamle og kronisk syge.

Hjemmesygepleje.

Der findes hjemmesygeplejersker i samtlige kommuner med undtagelse af Hjørdal, Hjørdal og Helligsø-Gettrup.

Ialt virker 38 autoriserede sygeplejersker (heraf 3 diakonisser) som hjemmesygeplejersker som nærmere omtalt i medicinalberetningen for 1955.

Husmoderafløsning.

Husmoderafløsning benyttes meget i byerne. I Thisted ydede 12 husmoderafløsere hjælp i 361 tilfælde, og i Nykøbing M. ydede 11 husmoderafløsere hjælp i 225 tilfælde.

Husmoderafløsning er indført i følgende landkommuner: Thisted landsogn, Tilsted, Skinnerup, Snedsted, Harring-Stagstrup, Skyum-Hørdum, Hurup, Boddum-Ydby, Vestervig-Agger, Hvidbjerg-Lyngs, Jegindø og Frøslev-Møllerup.

IV. Særlige foranstaltninger mod sygdomme

Tuberkulosestationernes virksomhed

omtales i særskilt afsnit side 44.

Vaccinationer.

Koppevaccination udførtes af embedslægerne på 227 børn i byerne og 1167 børn på landet. De praktiserende læger koppevaccinerede 193 børn. 1 barn blev fritaget for koppevaccination. Af skolelægernes beretninger fremgår det, at 28 skolesøgende børn ikke var vaccineret mod kopper.

Calmettevaccination udførtes af nogle af de praktiserende læger (på 42 børn), af nogle af skolelægerne samt i betydeligt omfang af tuberkulosestationen (se side 49).

Difteri- og stivkrampevaccination foretoges med blandingsvaccine af de praktiserende læger og som regel i forbindelse med helbredsundersøgelserne af småbørn under 7 år. I byerne, hvor de fleste småbørn kommer regelmæssigt til disse undersøgelser, er vaccinationen ret godt gennemført, men på landet kniber det meget. For amtet som helhed fandt skolelægerne for skoleåret 1956—57, at 17 % af børnene ikke var difterivaccineret. Dette er en betænkelig udvikling, og forældrene bør ikke glemme, at difteri og stivkrampe er livsfarlige sygdomme, og at ikke mindst børn på landet kan risikere stivkrampeinfektion i sår og smålæsioner. Mod stivkrampe alene vaccinerede de praktiserende læger 138 personer (1956: 160), overvejende voksne.

30 voksne blev vaccineret med blandingsvaccine mod difteri og stivkrampe.

Kighostevaccination udførtes af de praktiserende læger på ca. 470 børn.

Polio vaccination: Skolevaccinationen af de 5 første årgange afsluttedes i 1956.

For småbørns vedkommende (over 9 måneder gl.) foretoges polio vaccination som led i helbredsundersøgelserne i lighed med difteri- og stivkrampevaccinationen. En del voksne har ikke benyttet sig af den vederlagsfri polio vaccination for personer under 40 år.

Vaccinationer mod andre sygdomme (tyfus, paratyfus, pest, kolera m. v.) er kun foretaget i få tilfælde på folk, der skulle rejse udenlands.

Karantæneforanstaltninger.

Karantænekommissionen i Nykøbing M. har udstedt »sundhedspas« til 2 skibe (nybygninger fra Nykøbing M. skibsværft med direkte udfart til Chile), men har ellers ikke været i funktion i 1957.

Rottebekæmpelse

foretages systematisk i byerne og med vekslende interesse og held i landkommunerne, hvor særlig den bygningsmæssige rottesikring af landejendomme er vanskelig og ofte forsømmes.

Desinfektion

udførtes for offentlig regning 7 gange for tuberkulose. Aflusning af personer og effekter er ikke foretaget i 1957.

V. Forebyggende helbreds kontrol o. lign.

Omsorg for svangre og fødende.

Under mødrehjælpsinstitutionen for Aalborg, Hjørring og Thisted amter oprettedes den 1. oktober et filialkontor i Thisted, som har konsultation 2 dage ugentlig. I Nykøbing M. holdes konsultation 1 gang ugentlig og i Hurup 2 gange månedlig.

Lovgivningen om vederlagsfri svangerskabsundersøgelse og om adgang til mælkehjælp udnyttedes i byerne i meget stor udstrækning. Paa landet er tilslutningen mindre, men dog i fremgang.

Fødehjem og fødeklinikker findes ikke, men i amtets fire »små sygehuse« foregår en del fødsler, både normale og patologiske. I Thisted og Nykøbing sygehuse modtages normale fødsler kun, når særlige sociale forhold taler derfor.

I sygehusene fandt i år 321 fødsler sted = 20,4 % af samtlige fødsler. (1956: 19,2 %, 1955: 17,2 %, 1954: 18 %, 1953: 17 %, 1952: 15 %).

Langt de fleste fødsler her i amtet er således stadig hjemmefødsler.

Tabel 6. Uddrag af jordemødrenes fødselsprotokoller.

	1957	1956	1955	1954	1953
Antal fødende kvinder	1545	1542	1557	1631	1663
Antal fødte børn	1571	1567	1583	1656	1687
heraf { født udenfor ægteskab	52	48	33	49	62
{ på sygehus eller klinik	321	302	262	301	290
Fødselsvægt under 2500 gram	66	77	86	84	85
Uregelmæssigheder ved fødsler, ialt	20	24	19	26	31
Fødsler fuldent ved naturen	1508	1498	1511	1603	1636
" " " tang	24	24	28	16	20
" " " fremtrækn. og vending	20	26	30	19	14
" " " kejsersnit	19	18	14	15	17
" " " skarpe instrumenter ..		1		3	
Samlet antal kvinder, der har fået bedøvelse	1371	1340	1323	1355	1356
Samlet antal kv., der har fået pituitrin e. l.	503	561	631	599	607

Sundhedsplejerskeordningen

omfatter købstæderne Nykøbing M. og Thisted med Thisted landsogn hertil knyttet. Der er ingen børneplejestationer og ingen sundhedsplejersker på landet.

Sundhedsplejerskernes virksomhed, som belyses i tabel 10, er udelukkende som spædbørnssundhedsplejersker, og den er meget påskønnet af mødrene og af sundhedsvæsenet, som gerne så, at nogle landkommuner ville ansætte sundhedsplejersker.

Omsorg for mindre børn.

Tilslutningen til de profylaktiske undersøgelser af børn i alderen 0—7 år er god i byerne, men ret lille på landet. Afstanden til lægen er en hindring på landet, og mangelen af sundhedsplejersker spiller sikkert også ind. Blandt sundhedsplejerskernes vigtige opgaver er dette: at lære moderen, at det er bedre at forebygge end at kurere på den lille, indstille hende på betydningen af regelmæssig lægekontrol under opvæksten.

Thisted optagelseshjem, som er statsanerkendt med plads til 12 børn i alderen 0—4 år, var fuldt belagt.

Aas børnehjem, som blev udvidet og moderniseret i 1952, har plads til 32 børn i alderen 2—14 år og var fuldt belagt.

Søndbjerg børnehjem, som er anerkendt til 36 børn i alderen 2—14 år, var ligeledes fuldt belagt. Man har opført et sommer- og badehus ved Søndbjerg strand.

Dronning Louises børnehave i Thisted indviedes den 28. marts 1955 i en ny bygning med ideelle lokaler og god plads inde og ude til 60 børn. Den blev straks fuldt optaget, idet man samtidig nedlagde den over hundredårige institution »Dr. Louises børneasyl« samt en privat børnehave.

Nykøbing M. børnehave oprettedes i 1945 med plads til 50 børn under udmærkede forhold. Den er til stadighed fuldt belagt og har en lang venteliste. Børnehaverne i Thisted og Nykøbing M. er begge statsunderstøttede.

Omsorg for børn i skolealderen.

Skolevæsenet i Thisted.

Antallet af skolesøgende børn var ved årets udgang 1776 (1730), hvoraf 362 var udenbys boende. Borgerskolen havde 1187 elever (1148) og gymnasiet (incl. mellemskole- og realklasser) 589 (582). Både borgerskolen og gymnasiet er i de senere år udvidet betydeligt og har gode lokaleforhold. Begge skoler mangler dog endnu nogle undervisningslokaler og en gymnastiksal. Under opførelse er ved gymnasiet en ny gymnastiksal, som skal indrettes i den ene trediedel af en idrætshal, der i skoletiden kan benyttes af gymnasiet og eftermiddag og aften til tennis, badminton og håndboldspil. Byens tennis- og badmintonklubber indskyder en gennem mange år samlet kapital på 130.000 kr. i byggeriet. — Toiletforholdene

ved gymnasiet trænger stærkt til den modernisering, som påbegyndtes i år.

Skolelæge fru Else Kjærs beretning for skoleåret 1956—57 indgår i den skematiske oversigt tabel 13 a.

Skoletandpleje indførtes i 1940 og er foretaget af byens tandlæger efter forældrenes valg. På grund af konflikten mellem Dansk Tandlægeforening og kommunalbestyrelserne blev skoletandplejen standset fra begyndelsen af skoleåret 1955—56. Dette er til stor skade for børnenes tænder, idet det har vist sig, at alt for få forældre selv sørger for at få børnenes tænder efterset og istandsat. For at få skoletandplejen i gang igen har skolen søgt at få oprettet en kommunal skoletandklinik, idet man disponerer over de fornødne lokaler hertil. Men forhandlingerne om en ordning har desværre trukket i langdrag.

Intelligensmålinger og læseprøver foretages af en specialuddannet lærerinde. Særundervisning påbegyndtes i 1942 for svagtbegavede og i 1946 for læseretarderede (»ordblinde«) elever.

Skolernes idrætsbaner er anvendelige, men ikke ideelle. Borgerskolen benytter dyrskuepladsen, som ligger lovlig langt fra skolen. I sommermånederne drives skolebadning på det kommunale søbad. Om vinteren får børnene varmt brusebad efter gymnastiktimerne, — undtagen dog i realskolens gamle sal.

Skolebespisning gives ved kommunens foranstaltning fra november til og med april til alle børn, som ønsker det. Der deltog i år ca. 380 børn, som daglig fik to retter varm mad.

10.

Sundhedsplejerskernes

	Antal fødselsan- meldelser modtaget	Hjem, der straks har nægtet modtagelse	Samlet tilgang af børn	Spædbørnsarbejde					
				Afgang af børn					
				døde			Hjem, der efter flere besøg har nægtet modtag.	Anden afgang	I alt
				0—7 dage	8 dage til 1 md.	over 1 md.			
ed	170	1	184	—	—	—	—	157	157
bing M.	150	4	146	—	—	2	1	148	151
mmen 1957	320	5	330	0	0	2	1	305	308
mmen 1956	308	7	318	0	1	1	0	319	321

Skolevæsenet i Nykøbing M.

Antallet af skolesøgende børn var ved årets udgang 1874 (1810): Folkeskolen havde 1383 elever (1219), mellemskole og gymnasium 491 (495). Skolevæsenet udbyggedes i 1952 og 1953 med 30 nye klasseværelser, en række særfaglokaler og 2 store gymnastiksale, men mangler endnu en gymnastiksal.

Særundervisning påbegyndtes i 1954 og er fra 1955 foregået under medvirken af konsulenten for særundervisningen i amtets landkommuner. Der blev i år oprettet en specialklasse for tunghøre og talelidende børn, som også har modtaget nogle elever fra landkommuner.

Skolebespisning gives ved privat foranstaltning i januar, februar og marts med to retter varm mad. 20 børn bespises daglig og 90 børn hveranden dag.

Skolelæge Poul Vogensens beretning for skoleåret 1956—57 indgår i den skematiske oversigt tabel 13 a.

Skolevæsenet i landkommunerne.

Ifølge amtsskolekonsulentens beretning var der i amtets landkommuner ved årets udgang 9945 undervisningspligtige børn (1937: 8878).

Der fandtes 3 købstadordnede skoler, hvoraf de to (Vestervig og Fjerritslev) med mellemskole, og 126 landsbyordnede skoler med ialt 464 klasser, hvori gennemsnitsbørnetallet var 20,3. I årets løb påbegyndtes forberedende undervisning til præliminærkursus ved Hørdum, Vesløs og Solbjerg skoler. Desuden findes private mellem- og realskoler i Hurup og Hvidbjerg samt 9 friskoler.

virksomhed.

r tilsyn 12 57	Samlet antal besøg	Børn fyldt 1 år, der aldrig har været til helbredsunder- søgelse	Børn over 1 år Under tilsyn 31/12 57 ifølge l. o. f. § 110	Skolebørns- arbejde	Undervisning			
					Børneplejekurser afholdt		Andre af sundhedsplejersken afholdte kurser	
					kurser	timer	kurser	timer
80	3395	—	—	—	—	—	—	—
34	2176	1	—	—	—	—	—	—
14	5571	1	0	0	0	0	0	0
93	5739	4	0	0	0	0	0	0

Tabel 13 a. Uddrag af skolelægeindberetninger 1956—57.

Bykommuner.

	DRENGE			PIGER			D+P tils.
	1. klass.	øvr. klass.	saml. klass.	1. klass.	øvr. klass.	saml. klass.	
Antal elever	159	1628	1787	173	1564	1737	3524
„ ikke-koppevaccinerede	3	3	6	3	8	11	17
„ „ difterivaccinerede	21	146	167	19	133	152	319
„ tuberkulinpositive efter tub. inf. ..	4	37	41	8	35	43	84
„ calmettevacc. før skoleg. beg.....	57	909	966	52	885	937	1903
„ calmettevacc. efter „ „	65	625	690	42	528	570	1260
„ tuberkulinnegative	68	280	348	47	225	272	620
„ elever m. nykonstateret tuberkulose	—	—	—	—	1	1	1
„ „ „ sukkersyge	1	—	1	1	3	4	5
„ „ „ epilepsi	—	4	4	2	2	4	8
„ „ „ pareser e. børnelammelse	—	4	4	—	6	6	10
„ „ „ hjertelidelse	—	5	5	—	4	4	9
„ „ „ asthma	—	13	13	—	2	2	15
„ „ „ taleforstyrrelser	1	2	3	—	—	—	3
„ „ „ refraktionsanomalier ..	7	147	154	5	160	165	319
„ „ „ usikker farvesans	—	42	42	—	7	7	49
„ „ „ mere end 30 sygedage ..	—	12	12	7	19	26	38

Tabel 13 b. Uddrag af skolelægeindberetninger 1956—57.

Landkommuner.

	DRENGE			PIGER			D+P tils.
	1. klass.	øvr. klass.	saml. klass.	1. klass.	øvr. klass.	saml. klass.	
Antal elever	669	4481	5150	677	4263	4940	10090
„ ikke-koppevaccinerede	1	3	4	1	6	7	11
„ „ difterivaccinerede	170	842	1012	202	792	994	2006
„ tuberkulinpositive efter tub. inf. ..	6	26	32	6	31	37	69
„ calmettevacc. før skoleg. beg.....	215	2600	2815	249	2482	2731	5546
„ calmettevacc. efter „ „	294	1069	1363	290	904	1194	2557
„ tuberkulinnegative	395	752	1147	422	656	1078	2225
„ elever m. nykonstateret tuberkulose	—	—	—	—	4	4	4
„ „ „ sukkersyge	—	1	1	—	3	3	4
„ „ „ epilepsi	—	7	7	—	7	7	14
„ „ „ pareser e. børnelammelse	1	10	11	1	5	6	17
„ „ „ hjertelidelse	—	3	3	1	7	8	11
„ „ „ asthma	1	17	18	1	5	6	24
„ „ „ taleforstyrrelser	—	8	8	—	5	5	13
„ „ „ refraktionsanomalier ..	28	262	290	32	391	423	713
„ „ „ usikker farvesans	—	83	83	—	9	9	92
„ „ „ mere end 30 sygedage ..	5	25	30	4	26	30	60

Skolevæsenet lider stadig under meget følelig mangel på lærerkræfter, idet 52 af embederne, d. v. s. hvert sjette var ledigt ved årets udgang. Antallet af vakante lærerembeder steg i årets løb med 9. Der fuldførtes nye skoler i Klim, Nors, Frøslev og Alsted. Under opførelse var Vesløs skole. Med de igangværende er der hidtil udbygget 45 skoler, men der mangler endnu 52. Der er søgt om byggetilladelse til ca. 20 skoler.

I de gamle landsbyskoler uden gymnastiksal er legemsøvelser en næsten ukendt ting om vinteren. Om sommeren benyttes de idrætspladser, som nu er anlagt i næsten alle kommuner.

Der er *skolelæger* ved alle skolerne. Landkommunerne er opdelt i 7 skolelægedistrikter, hver med mellem ca. 1000 og 1500 børn. I tre distrikter virker skolelæge Poul Malmstrøm som skolelæge for ca. 5.000 børn; han driver ikke lægepraksis i modsætning til de øvrige skolelæger. Skolelægerne har sekretærer til journalføring o. l., men det bør tilstræbes, at uddannede sundhedsplejersker ansættes som medhjælp ved skolelægearbejdet.

Skolelægerne undersøgte, som det fremgår af tabel 13 b, i skoleåret 1956—57 godt titusind elever. 69 af disse var tuberkulinpositive efter gennemgået tuberkuløs infektion, og hos 4 børn konstateredes tuberkulose. Alle tuberkulinpositive børn i 1. klasserne og afgangsklasserne røntgenfotograferes i røntgenvognen, og skolernes lærere og rengøringspersonale skal være under årlig tuberkulosekontrol. Skolelægernes arbejde gennemførtes iøvrigt efter de sædvanlige retningslinier. Det påvistes atter i år, at 20 % af børnene ikke var vaccineret mod difteri og stivkrampe, og skolelægerne opfordrer børnenes forældre til at sørge for, at denne vigtige sygdomsforebyggende foranstaltning bliver gennemført.

Skolepsykolog K. G. Mønster, som fra nytår 1955 ansattes som konsulent for særundervisningen i amtets landsbyskoler, har afgivet beretning for året 1957. Det fremgår heraf, at der fra 38 skoler henvistes 217 børn til undersøgelse, og at 16 skoler var på venteliste ved årets udgang. Halvdelen af de undersøgte børn led af læsesvaghed (ordblindhed i forskellig grad), hvorfor der som supplement til den almindelige undervisning blev iværksat individuel særundervisning i små hold. Hos andre børn — ca. $\frac{1}{4}$ af de undersøgte — fandtes ved intelligensbestemmelse m. v. svag begavelse eller evnesvaghed, som søgtes afhjulpet ved særlig undervisning.

Ved årets slutning gav lærerne særundervisning — i særlige timer med elever samlet i små hold — til ialt 412 børn i 44 af amtets landsbyskoler. Konsulenten foretog 188 efterprøver af sådanne elever, som havde fået særundervisning. Efter 3 års virke er der i landkommunerne endnu 73 skoler med henved halvdelen af det samlede børnetal, som det ikke har været muligt for skolepsykologen at besøge, og som endnu for hovedpartens vedkommende ikke har nogen særundervisning.

Omsorg for unge.

Under tilsyn af børneværnsudvalget i Thisted var i 1957: 60 børn og unge efter forsorgslovens kap. VII, 10 efter kap. VIII og 29 efter kap. IX.

Under tilsyn af børneværnsudvalget i Nykøbing M. var 80 børn og unge efter forsorgslovens kap. VII. Antallet af børn inddraget under børneværnsforsorg iflg. lovens § 130, stk. 1, og § 131 var 24, og i henhold til § 130, stk. 2: 17.

Thisted byråd oprettede i 1955 en fritidsklub, som i vinterhalvåret holder åbent 3 aftener ugentlig for drenge og piger i 14—18 års alderen. Fritidsklubben ledes af drejer Knud Nielsen og fik hurtigt stor tilslutning. Efter at klubben i fjor fik overdraget det gamle missionshus, hvor pladsforholdene er gode, er den nu kommet op på over 300 medlemmer.

Omsorg for gamle og kronisk syge.

Thisted alderdomshjem har plads til 59 personer og har været fuldt belagt. Til de dårligste patienter er indrettet 3 sygestuer med ialt 6 sengepladser. En aldersrentebolig med 24 lejligheder var fuldt optaget og har en lang venteliste. I Krejbergers stiftelse bor 4 og i håndværkerstiftelsen 10 personer.

I det under socialministeriet oprettede alderdomshjem for baltiske flygtninge i Dragsbæk ved Thisted er der plads til 100 personer under udmærkede forhold.

Nykøbing M. alderdomshjem har plads til 88 personer og har været fuldt belagt. Til de dårligste patienter er der 20 sengepladser, som dog ikke er samlet i en særlig afdeling.

Paa kommunens initiativ findes 50 aldersrentelejligheder indrettet i nybygninger. I byen er der 7 private stiftelser med plads til ca. 75 personer.

Landkommunerne. I 23 af amtets 52 landkommuner findes alderdomshjem, hvoraf godt halvdelen er opført eller udvidet og moderniseret efter krigen. I Haring-Stagstrup og Helligsø-Gettrup kommuner toges nyopførte alderdomshjem i brug. Adskillige kommuner har planerne færdige, men har ikke kunnet få byggetilladelse.

En del *kronisk syge* har ophold hos private og i alderdomshjemmene, andre i det private hvilehjem i Hundborg, som har plads til ca. 50 patienter og gamle mennesker. Her ud over findes intet hjem for kronisk syge i Thisted amt, skønt behovet derfor i høj grad er tilstede.

Afvænningsforanstaltninger.

Narcomani er forholdsvis sjælden i denne del af landet, og det er muligt at føre ret nøje kontrol med hvert tilfælde.

Da antabus-behandlingen af alkoholikere for nogle år siden kom frem, oprettedes i Thisted og Nykøbing M. udvalg til at arbejde hermed. De første par år var der nogen søgning, og i enkelte tilfælde opnåedes gode resultater. I år har kun få alkohollidende henvendt sig og fået lægelig og social bistand.

Erhvervshygieine og arbejderbeskyttelse.

Intet at bemærke.

VI. Offentlig hygiejne

Sundhedsvedtægter.

Thisted. Sundhedsvedtægten er stadfæstet den 17. juni 1955 og tillæget ang. mælk og fløde den 25. juni 1955. Regulativet for kødkontrol er stadfæstet den 20. december 1932 med ændringer af 14. oktober 1938.

Sundhedskommissionen har holdt 6 møder og behandlet 13 sager.

For at modvirke faren for ulykkestilfælde i badeværelser, hvor der er installeret gas- eller kulbadeovne, lod sundhedskommissionen i samarbejde med gasværket registrere disse lokaler og installationer med henblik på eftersyn i medfør af sundhedsvedtægtens § 64, stk. 21.

Sundhedskommissionen behandlede en sag om forurening af Thisted vandværks vand og en sag om mælkeflaskernes rensning på mejerierne i Thisted. I de følgende afsnit omtales disse spørgsmål nærmere.

Boligtilsynet har i 2 møder behandlet sager om sundhedsfarlige lejligheder.

Nykøbing M. Sundhedsvedtægten er stadfæstet den 2. juli 1927 og er således 30 år gammel og meget forældet. Man er nu ved at udarbejde forslag til en ny sundhedsvedtægt.

Sundhedskommissionen har holdt 4 møder og behandlet 9 sager. Den har bl. a. rettet en henstilling til byrådet om afskaffelse af de i byen resterende knap to hundrede latrintønder. Man har endvidere på nærmere fastsatte vilkår tilladt indretning af enkelte septictanke og sivebrønde i byens udkant, hvor afløbsforholdene vanskeligt lod sig ordne på anden måde.

Boligtilsynet har ikke behandlet sager i 1957.

Landkommunerne. En »Sundhedsvedtægt for landkommunerne på Mors« trådte i kraft i 1951 (stadfæstet den 8. februar 1951) og »Sundhedsvedtægt for landkommunerne i Thisted lægekreds« trådte i kraft i 1952 (stadfæstet den 17. juli 1952). Disse to sundhedsvedtægter, som tilsammen omfatter samtlige landkommuner i Thisted amt, er udarbejdet på grundlag af indenrigsministeriets normalsundhedsvedtægt 1948 og er praktisk taget enslydende. Et tillæg til disse sundhedsvedtægters afsnit om mælk og fløde (§§ 35—44 incl.) er af indenrigsministeriet stadfæstet den 25. august 1955.

Særlige mælkevedtægter findes i Hurup, Vestervig-Agger (stadfæstet den 12. oktober 1954) og Skyum-Hørdum kommune (stadfæstet den 21. februar 1955).

Sundhedskommissionernes virksomhed og arten af de sager, som er behandlet, fremgår af tabellerne 11a og 11b, som er sammendrag af sundhedskommissionernes skematiske årsberetninger. Af landkommunernes 52

sundhedskommissioner har 25 holdt møder (27) og 14 på anden måde haft sager til behandling (9). Der var således 13 sundhedskommissioner (16), der ikke viste livstegn i årets løb.

9 læger og 9 dyrlæger er medlem af sundhedskommissionerne, oftest formænd. Embedslægerne har medvirket i en række sager angående vandforsyning, spildevandsafløb, boliger og mælkekontrol.

I efteråret afholdt embedslægerne for 10. gang det årlige *fællesmøde for amtets sundhedskommissioner*. Amtslæge, dr. med. Palle Wiingaard, Skanderborg, talte om: »Sundhedskommissionernes arbejde — kulegravning eller skrælpøjning? Skal sundhedskommissionerne alene tage sig af fremsendte klager, eller har de opgaver, som de selv iværksætter, — og hvor dybt skal man gå?«. Emnet belystes gennem en række eksempler fra Skanderborg amt, og det interessante foredrag fulgtes af en livlig diskussion, især om afledning af spildevand. Herefter fulgte et foredrag af politimester Cai Herting, Thisted, om »Træk af politiets samarbejde med sundhedskommissionerne«.

Tabel 11 a. Sundhedskommissionernes virksomhed i 1957.

	By- kommu- ner	Landkommuner m. bymæss. bebyggelse med over 2000 indbygg.	øvrige
1. Antal kommuner i kredsen ialt.....	2	1	51
2. „ „ uden sundhedsvedtægt ..			
3. „ sundhedskomm., som har holdt møder	2	1	24
4. „ „ „ ikke har holdt møder, men be- handlet sager .			14
5. „ aktive sundhedskommissioner (3 + 4)	2	1	38
6. „ møder ialt	10	1	33
7. „ behandlede sager ialt	39	5	112
8. „ sundhedskommissioner, i hvis møder embedslægen har deltaget	2		7
9. „ møder, hvortil embedslægen har været indvarslet	10		7
10. „ sundhedsvedt. stadfæstet før 1934 ..	1		
11. „ „ „ 1934—47 ..			
12. „ „ „ 1948 ell. se- nere	1	1	51
13. „ kommuner, som ikke har inds. beretn.			

Tabel 11b. Sager behandlet af sundhedskommissionerne i 1957.

Antallet af behandlede sager angående	Bykommuner		Samtlige landkommuner	
	Thisted	Nykøbing	med bymæssig bebyggelse over 2000 indb.	øvrige
Udryddelse af skadedyr i beboelsesrum m. v.				
Føde- og plejehjem				
Skoler, børnehaver m. v.				1
Vandforsyning	2	9	1	28
Afløb for spildevand		9	9	9
Levnedsmidler	2	1	1	5
Mælkekontrol	1			9
Stalde, husdyrhold, møddinger m. v.		4	2	7
Bagerier, brødsalg og iskonditorier m. v.	1	6		2
Fisk, vildt, fjerkræ m. v.	1			15
Restaurationskøkkener				1
Boliger	3			14
Soverum for medhjælpere og lærlinge				1
Logihuse og svendehjem				
Sommerlejre (teltlejre), vandrehjem				
Beboelsesvogne o. l.				3
Svømmebassiner, badeanstalter og badestrande				
Sundhedsfarlige virksomheder				4
W.C., latriner og pissoirer		2	1	3
Lossepladser				2
Renovationsudførsel				3
Pelsdyrfarme				2
Garager				
Barber- og frisørstuer		3		2
Kirkegårde				
Andre forhold	3	1		1

Drikkevandsforsyning.

Thisted vandværk anlagde i år 3 nye borer og har nu ialt 11 borer af forskellig dybde (12—30 m). Middelvandforbruget pr. indbygger pr. døgn var 279 liter (286). I 1937 var det 137 liter. En sag angående vandindvindingsretten i Thisted og den nærmeste omegn er under behandling i en landvæsenskommission.

I kemisk henseende er vandets kvalitet god, men bakteriologisk har den været utilfredsstillende, idet man ved hyppige laboratorieundersøgelser i de sidste 10 år jævnligt har påvist coli, tildels af fæcal type. Sådanne borer blev sat ud af driften og først taget i brug igen, når nye prøver viste sig colifri.

Årsagen til grundvandets forurening må sikkert søges i vandindvindingsområdets særegne geologiske forhold. Det består af kridt med mange revner og dækket af kun $\frac{1}{2}$ —1 meter overjord. Herigennem vil gødning og dyreekskrementer let kunne sive ned i grundvandet. I byens omegn findes tillige en del sivebrønde, ofte med tilløb fra w.c'er; fra disse sive-

brønde i kridtundergrunden er der gennem spalter og revner rig mulighed for at inficere grundvandet med bakterier stammende fra menneskers tarmindehold.

Da byens drikkevand, som det nærmere er beskrevet i medicinalberetningerne for de senere år, således langt fra var tilfredsstillende i bakteriologisk henseende, gennemførte sundhedskommissionen i 1957 en række forholdsregler for at sanere forholdene. Den udstedte forbud imod anvendelse af gødning af animalsk oprindelse inden for et større område omkring vandværket og omkring boringen ved Vegendal. Ligeledes forbød afgræsning af disse arealer, og man traf foranstaltninger til forhindring af jordbundens forurening af hønsehold og pelsdyrfarme. De tilstedeværende landbrugsmøddinger blev efterset, deres bund blev betonstøbt, og der blev sørget for afløb til kloak fra møddingstedernes omgivelser. — Vandværket foretog en kloring af boringerne ved at pumpe klorvand ned i dem og deres nærmeste omgivelser. I et par hundrede meters afstand fra vandværkets øvrige boringer anlagdes 3 nye ca. 30 m dybe boringer, hvorved vandet kunne blive oppumpet fra et større areal og således, at man kunne nedsætte de enkelte boringers ydelse noget. Man havde fra tidligere boringer erfaring for, at vandet fra ca. 30 meters dybde var mere konstant colifrit end den tidligere anvendte 10—12 meters dybde.

Efter henstilling fra sundhedskommissionen er der ca. 2 gange månedlig taget vandprøver fra samtlige boringsgrupper til bakteriologisk undersøgelse, som alle har vist colifrit vand og ingen eller et fåtal kim. Man fortsætter foranstaltningerne efter de nævnte retningslinier og de hyppige prøveudtagninger, som hidtil har vist et tilfredsstillende resultat. Fra Thisted Andels-Svineslagteri indsendtes 3 og fra byens mejerier 9 vandprøver, som alle indeholdt et fåtal kim og ingen coli.

Nykøbing M. vandværk, som fik vandindvindingsret ved landvæsenskommissionskendelse af 10. januar 1952, har 21 ca. 30 m dybe boringer i en eng, der i flere af årets måneder omdannes til en sø. Vandet iltes ved elektroblæser og passerer et sand- og koksfilter. Middelvandforbruget pr. indbygger pr. døgn var 303 liter (317).

Der indsendes hver måned vandprøver til undersøgelse på Quists laboratorium i Aarhus. I de første 6 måneder er der dog udtaget vandprøver hver 14. dag på grund af forurening med *Escherichia coli* i november 1956, forårsaget af et defekt borerør. I foråret 1957 foretog vandværket en grundig undersøgelse med påfølgende reparation eller vedligeholdelsesarbejde af samtlige borehoveder, sandsamlere, ventiler og sugeledninger. Vandprøverne har vist sig tilfredsstillende.

Landkommunerne. Der findes 96 vandværker, hvoraf 65 i Thisted lægekreds og 31 på Mors. De anvender alle grundvand og er forsynet med automatisk pumpe og hydrofor undtagen Fjerritslev, Sundby Mors, Hornstrup mark og Gøttrup vandværker, som har højdebeholdere. Nogle vandværker ilter og filtrerer vandet (Klitmøller, Vildsund, Snedsted, Hurup,

Solbjerg, Sundby Mors), medens langt de fleste kan anvende råvand, som det er. Et nyt vandværk blev oprettet ved Korsvejen, Husby pr. Fjerritslev, i anledning af, at vandet i de eksisterende brønde forsvandt på grund af prøvesprængninger i undergrunden for at søge efter saltholdige lag. Boddum vandværk udførte en ny boring, og sundhedskommissionen sørgede for, at denne og den gamle boring blev omgivet af et passende fredningsbælte. Alsted vandværk blev ombygget. I disse år udvides mange vandværker, bl. a. med nye boringer, og der må lægges vægt på, at det foregår under sundhedskommissionens og embedslægernes hygieiniske kontrol. Bl. a. for at styrke disse bestræbelser henledte amtsrådet i 1954 sognerådenes opmærksomhed på indenrigsministeriets cirkulære af 10. oktober 1941 vedrørende medvirken fra kommunernes side til oprettelse af private vandværker.

Sundhedsvedtægterne påbyder, at vandværkernes vand undersøges bakteriologisk og kemisk mindst 1 gang årligt. Dette er også sket i 1957. Vandprøverne er for Thisted lægekreds' vedkommende undersøgt i Quists laboratorium, Aarhus, medens de fleste vandprøver fra Morsø lægekreds er undersøgt i Hygieinisk Instituts laboratorium, København. I nedenstående oversigt er resultaterne af de bakteriologiske analyser opført, men ikke de kemiske, som dog i en del tilfælde har været vejledende ved bedømmelsen af vandets kvalitet i sundhedsmæssig henseende.

Vandværker i Thisted amts landkommuner.

Oversigt over vandanalyser i 1957.

	Thisted lægekreds	Morsø lægekreds	Ialt
Antal vandværker ialt	65	31	96
„ „ undersøgt	65	31	96
Antal vandværker med:			
Kimtal under 100	45	24	69
„ mellem 100 og 1000	13	2	15
„ over 1000	7	5	12
Coli-aerogenes	9	4	13
Escherichia coli	1	0	1
Antal vandprøver undersøgt	84	37	121
Antal vandprøver med:			
Kimtal under 100	57	29	86
„ mellem 100 og 1000	19	3	22
„ over 1000	8	5	13
Coli aerogenes	12	4	16
Escherichia coli	1	0	1

I vandprøver fra 12 vandværker fandtes således over 1000 kim pr. ml., hvilket dog i adskillige tilfælde skyldtes forurening ved prøvetagningen eller manglende nedkøling af vandprøven under forsendelsen. En gentagen

prøve viste i så fald normale kimal. I vandprøverne fra 4 vandværker på Mors og 12 i Thisted lægekreds påvistes colibakterier af aerogenestypen — for halvdelen af prøvernes vedkommende dog kun ret få (under 10 pr. 100 ml.). I 6 tilfælde fandtes ikke coli ved en senere omprøve. I enkelte tilfælde kan det antages, at reparationer af vandværket og udskiftning af sandfilter har været årsagen til et forbigående fund af coli aerogenes, som man ikke tillægger en så alvorlig betydning som varmtblodscoli (*Escherichia coli*). Sådanne fandtes i en vandprøve fra Vester-vig vandværk, hvor sundhedskommissionen påbød kogning af drikkevand og vand til madlavning. Ved senere prøver fandtes gentagne gange coli af aerogenestypen, men inden årets udgang blev vandværkets vand atter bakteriologisk tilfredsstillende.

Angående enkelte af vandværkerne kan følgende bemærkes:

Gøttrup og Amtoft vandværker viste i år tilfredsstillende kimal og ingen coli.

Snedsted vandværk: Ved to prøver fandtes for høje kimal og coli-aerogenes. Sundhedskommissionen foranledigede, at møddinger og sivebrønde i vandværkets nærhed blev bragt i orden, og en ny vandprøve (i 1958) har vist sig bakteriologisk tilfredsstillende.

Kirkegaards Marks vandværk i Sennels: En vandprøve indeholdt over 6000 kim og en del coli-aerogenes. Ved sundhedskommissionens og embedslægens eftersyn viste det sig, at der knap 20 meter fra boringen lå en landbrugsmødding direkte på jorden uden betonbund, således at møddingssaft kunne sive gennem det kun 1 meter tykke jordlag ned i kridtlagene. I samme afstand fandtes en ensilagebeholder uden støbt bund. Sundhedskommissionen påbød, at disse forhold skulle bringes i orden.

Tøving, Fredsø, Ejerslev og Elså vandværker, hvis første vandanalyser var utilfredsstillende, blev væsentligt bedre efter reparation og anden sanering under kyndig vejledning.

Ø. Jølby vandværk, hvis vanskeligheder er omtalt de foregående år, antog i år et ingeniørfirma til assistance.

Mejeriernes brugsvand.

Af amtets 36 landmejerier får 4 vand fra stedets vandværk, medens de øvrige har egne borerer eller — sjældnere — brønde. I medfør af sundhedsvedtægten undersøgtes prøver af samtlige mejeriers brugsvand. Som det fremgår af omstående fandtes i vandprøver fra 3 af mejerierne coli-aerogenes, som dog senere forsvandt.

Da Ø. Jølby mejeris vand viste sig at indeholde *Escherichia coli*, påbød kogning af mejeriets brugsvand. Man antog teknisk assistance, og en senere vandprøve viste sig tilfredsstillende.

Mejerier i Thisted amts landkommuner.

Oversigt over vandanalyser i 1957.

	Thisted lægekreds	Morsø lægekreds	ialt
Antal mejerier ialt	27	9	36
„ „ undersøgt	27	9	36
„ vandprøver	30	11	41
„ mejerier med:			
kintal under 100	21	7	28
„ mellem 100 og 1000	5	1	6
„ over 1000	1	1	2
Coli aerogenes	2	1	3
Escherichia coli	0	1	1

Brøndene i landkommunerne

har ikke været genstand for systematisk undersøgelse, ej heller fra mejeriorganisationernes side.

På opfordring har embedslægerne gennem årene undersøgt adskillige, der så godt som alle har været uforskriftsmæssige og forurenede. I 1957 undersøgtes vandprøver fra 8 brønde og private borer, hvor 3 viste tilfredsstillende tal. 2 brønde ved sommerlejligheder var så stærkt forurenede, at kogning af vandet før brugen måtte tilrådes. I det ene tilfælde havde der optrådt en ret ondartet kolerinepidemi iblandt børnene.

Kontrol med næringsmidler.

Epidemisk sygelighed er ikke forekommet blandt personalet i virksomheder, der er beskæftiget med fremstilling og distribuering af næringsmidler.

A. Kødkontrol.

Ved det offentlige slagtehus i Thisted, som er bortforpagtet til Thisted Andels-Svineslagteri, varetages kødkontrollen af slagteriets dyrlæger. I Nykøbing M. foretages kødkontrollen ved det offentlige slagtehus af stadsdyrlægen.

Beretninger om kødkontrollen afgives af dyrlægerne direkte til veterinærinspektoratet. Der er ikke forelagt embedslægerne sager vedrørende kødkontrollen i købstæderne eller landkommunerne.

B. Mælkekontrol.

Thisted og Nykøbing M.

Vedrørende købstædernes mælkekontrol henvises til oplysningerne i tabel 12 a. Ifølge sundhedsvedtægternes bestemmelser må der i begge byer kun forhandles varmebehandlet konsummælk bortset fra børnemælk, som forhandles i Thisted. Salget af børnemælk er dog stadig nedadgående.

Det gennemsnitlige mælke- og flødeforbrug pr. indbygger i Thisted var i 1957 155 liter. For 3 år siden var det 182 liter. Af sødmælk alene var forbruget 126 liter.

I Nykøbing M. var forbruget af sødmælk 121 liter (1956: 115 l, 1955: 127 l). Bemærkelsesværdigt er det, at både Norge og Sverige har et langt større mælkeforbrug end landbrugslandet Danmark.

Fra stadsdyrlægenes beretninger — jfr. tabel 12a — kan iøvrigt oplyses:

Sammenligner man tallene for mejerierne i Thisted og Nykøbing M., finder man følgende:

Ved reduktaseprøverne havde Thisted-mejeriernes leverandører 70 % i 1. klasse og Nykøbings leverandører 62 %, men forekomsten af colibakterier i leverandørmælken var hyppigere for Thistedes vedkommende (65 % af prøverne) end for Nykøbings vedkommende (47 %).

Staldhygieinen er mangelfuld hos adskillige leverandører, og renholdelse af malkemaskinerne er stadig et meget ømt punkt.

Handelsmælken lå både for den højpasteuriserede spandemælks og for den lavpasteuriserede eller stassaniserede flaskemælks vedkommende noget pænere i Nykøbing end i Thisted, og dette gælder såvel kintallene som med hensyn til indhold af colibakterier. Også piskefløden, alm. fløde og kærnemælk var gennemgående af en bedre hygieinisk kvalitet i Nykøbing end i Thisted.

For børnemælakens vedkommende bemærker stadsdyrlægen i Thisted, at indholdet af colibakterier som sædvanlig var for stort. I anledning af, at der i nogle prøver af børnemælk fandtes hæmolytiske streptococcer, påbød sundhedskommissionen, at den skulle varmebehandles.

Flaskerensningen: Stadsdyrlægen i Nykøbing M. undersøgte kintallet i 88 flasker udtaget fra mejeriernes flaskerensningsmaskiner og fandt i 17 % af flaskerne så mange bakterier, at de må betegnes som dårligt rensede. $\frac{1}{4}$ af flaskerne havde større eller mindre flader af fastsiddende mælkerester (kasein) på indsiden. Stadsdyrlægen bemærker, at resultatet er dårligere end sidste år og absolut utilfredsstillende.

Sundhedskommissionen i Thisted modtog 7 klager over snavsede mælke- og flødeflasker, hvorfor stadsdyrlægen blev anmodet om at udtage så mange flasker til bakteriologisk undersøgelse, at man kunne danne sig et velbegrundet skøn over mejeriernes flaskerensning.

I årets løb undersøgtes kintallet i 257 rensede flasker, der udtoges som stikprøver på mejerierne. 118 af disse måtte betegnes som dårligt rensede = 46 %, d. v. s. henved 3 gange så mange dårligt rensede flasker som for Nykøbing-mejeriernes vedkommende. Ved eftersyn på mejerierne forsøgte sundhedskommissionen og stadsdyrlægen at få flaskerensningen forbedret, men med ringe held, idet prøver fra årets slutning ikke viste sig bedre end prøverne fra årets første måneder.

Flaskerensningsmaskinerne var på begge mejerier gamle, slidte og vanskelige at holde i orden. I december anskaffede mejeriet »Pasteur« en

ny maskine, som synes at virke bedre. En ændret tilrettelægning af personalets arbejdsforhold ved maskinerne kunne muligvis også medvirke til et bedre resultat. Rene mælkeflasker er jo så at sige mejeriernes daglige visitkort til forbrugerne og desårsag af stor betydning for mejeriernes renommé. Vil publikum have rene mælkeflasker, må specielt husmødrene dog ikke glemme deres store del af ansvaret: mælkeflasker må aldrig anvendes til andet brug, og de skal straks, når de er tømt for mælk, skylles med koldt vand.

Tabel 12 a. Mælkekontrol, byerne.

	Thisted	Nykøbing M.
Antal mejerier	2	2
„ mælkeudsalg	9	18
„ vogne	8	12
„ børnemælksgårde	2	
Dagligt salg i liter af:		
varmebehandlet sødmælk	3211	3112
kærnemælk	540	430
børnemælk	246	0
<i>Besætningskontrol:</i>		
Antal dyrlægeundersøgte køer månedlig	941	979
„ tilfælde af yverbetændelse	325	168
„ „ „ børlielser	2	8
„ „ „ andre sygdomme	3	9
<i>Leverandørmælken:</i>		
Reduktaseprøver under I klasse (pct. af udtagne prøver)	30	30
Pos. brucellaantistofreaktion („ „ „ „)	0	0
„ „ „ („ „ unders. besætn.)		
<i>Handelsmælken:</i>		
Over 25000 kim pr. ml. (pct. af udtagne prøver)		
pasteuriseret mælk	50	41
lav „ „	33	18
stassaniseret „		
Coliforme bakterier i 0,1 ml. (pct. af udtagne prøver)		
pasteuriseret mælk	42	26
lav „ „	22	9
stassaniseret „		
Fosfatasepositive prøver (pct. af udtagne prøver)	6	0
<i>Spiseis:</i>		
Over 100000 kim pr. ml. (pct. af udtagne prøver)		
Coliforme bakterier i 0,1 ml. (pct. af udtagne prøver)		

Landkommunerne.

Af disse har *Hurup, Vestervig-Agger og Skyum-Hørdum kommuner* en mælkevedtægt i lighed med købstæderne, ifølge hvilken konsummælksbesætningerne dyrlægekontrolleres månedlig, og konsummælk og -fløde underkastes regelmæssig laboratoriekontrol. Resultaterne findes opført i tabel 12b.

Tabel 12b. Mælkekontrol i 3 landkommuner.

	Hurup	Vestervig-Agger	Skyum-Hørdum
Antal mejerier	1	1	1
„ mælkeudsalg	3	1	2
„ vogne	2	2	2
„ børnemælksgårde	1	1	0
Dagligt salg i liter af:			
varmebehandlet sødmælk	1000	400	290
kærnemælk	100	70	36
børnemælk	115	80	0
<i>Besætningskontrol:</i>			
Antal dyrlægeundersøgte køer månedlig	200	103	45
„ tilfælde af yverbetændelse	4	12	31
„ „ „ bølidelser	0	0	2
„ „ „ andre sygdomme	0	0	3
<i>Leverandørmælken:</i>			
Reduktaseprøver under I klasse (pct. af udtagne prøver)	15	16	22
Pos. brucellaantistofreaktion („ „ „ „)	0	0	0
„ „ „ („ „ unders. besætn.)			
<i>Handelsmælken:</i>			
Over 25000 kim pr. ml. (pct. af udtagne prøver)			
pasteuriseret mælk			
lav „ „	47	8	43
stassasineret „			
Coliforme bakterier i 0,1 ml. (pct. af udtagne prøver)			
pasteuriseret mælk			
lav „ „	27	0	14
stassaniseret „			
Fosfatasepositive prøver (pct. af udtagne prøver)		0	
<i>Spiseis:</i>			
Over 100000 kim pr. ml. (pct af udtagne prøver)			
Coliforme bakterier i 0,1 ml. (pct. af udtagne prøver)			

I Hurup og Vestervig forhandles børnemælk. Handelsmælken (lav-pasteuriseret sødmælk) fra Vestervig mejeri er af en udmærket bakteriologisk kvalitet, og flaskerensningen her og i Hurup mejeri har vist sig fuldt tilfredsstillende. Fra Hørdum mejeri er ikke modtaget flasker til undersøgelse, og antallet af undersøgte prøver af mælk og fløde er mindre end for de to andre mejeriers vedkommende.

For *de øvrige landkommuner* gælder sundhedsvedtægtens almindelige bestemmelser i afsnittet om mælkekontrol §§ 35—48. Ifølge § 38 kan sundhedskommissionen indføre dyrlægekontrol med de besætninger, som leverer mælk til konsum, men det er endnu ikke sket nogen steder, til trods for at mange sundhedskommissioner er klar over dyrlægekontrollens store betydning.

Ifølge § 47 skal sundhedskommissionen hyppigt lade foretage laboratorieundersøgelse af den mælk og fløde, som forhandles i kommunen. Med hjemmel i denne bestemmelse fik embedslægerne — som ønskede at orientere sig om den hygieiniske kvalitet af landmejeriernes konsummælk — i 1954 gennemført en forsøgsvis ordning, hvorefter landpolitiet 4 gange årligt skulle udtage prøver fra samtlige landmejerier til undersøgelse i stadsdyrlægernes laboratorier i Thisted og Nykøbing M. Vedkommende mejeri og embedslæge underrettes om resultaterne, der har vekslet meget fra mejeri til mejeri. I 1956 fik man sundhedskommissionernes tilslutning til laboratorieprøver 12 gange årligt, hvilket er fortsat i 1957. Ifølge sundhedsvedtægtens § 47 påhviler det sundhedskommissionen jævnligt at lade foretage eftersyn af mejerierne, mælkeudsalg og vogne m. m. De fleste sundhedskommissioner og sogneråd har tilsluttet sig embedslægernes forslag om eftersyn af landmejerierne ved stadsdyrlægerne i Thisted og Nykøbing M. Sådanne eftersyn er af praktiske grunde dog ikke foretaget endnu. — Ved arbejdets tilrettelæggelse og bedømmelsen af laboratorieprøvernes resultater har stadsdyrlægerne samt veterinærinspektøren for mælkekontrollen i Jylland ydet værdifuld bistand. Man har opgjort de foreløbigt foreliggende resultater og har sammenholdt materialet fra 1954—55 med det fra 1956—57 for at få indtryk af, om prøvetagningen og laboratorieundersøgelserne i sig selv har haft en gunstig virkning på den hygieiniske standard af landmejeriernes konsummælk. Idet bemærkes, at de fleste af landmejerierne sælger højpasteuriseret eller lavpasteuriseret mælk, og at et enkelt mejeri endnu i 1957 har forhandlet sødmælk, som ikke er varmebehandlet, kan følgende oplyses om resultatet af laboratorieundersøgelserne.

**Laboratorieundersøgelser af konsummælk og -fløde
fra landmejerierne i Thisted amt.**

1954—55					1956—57				
Kimal				Coli	Kimal				Coli
Prøvekr ialt	Under 25000 kim		negative i % af prøver	prøver ialt	Under 25000 kim		negative i % af prøver		
	antal prøver	% af prøver			antal prøver	% af prøver			
I. Morsø læge- kreds.									
(8 mejerier)									
Sødmælk		98	57	58	52	175	142	81	82
Fløde		146	98	67	63	334	266	80	83
II. Thisted læge- kreds. ¹⁾									
(24 mejerier)									
Sødmælk		161	54	34	56	495	203	41	59
Fløde		168	30	18	41	460	140	30	46
I + II. Samtlige landkommuner.									
Sødmælk		259	111	43	54	670	345	51	65
(32 mejerier) ²⁾									
Fløde		314	128	41	51	794	406	51	61
(32 mejerier) ²⁾									

¹⁾ med undtagelse af de 3 mejerier, der har særlig mælkevedtægt, og som er opført i tabel 12 b.

²⁾ incl. 2 mejerier i Bedsted-Grurup kommune, som har fået mælke- og flødeprøverne undersøgt af stadsdyrlægens laboratorium i Struer. Under tilsyn af sundhedskommissionen (formand: dyrlæge J. C. Christensen, Bedsted) har man på disse to mejerier opnået et fint resultat.

Sammenligner man tallene for landmejerierne i de to lægekredse, kan bl. a. bemærkes følgende:

Allerede ved undersøgelsernes begyndelse (1954—55) var kimindholdet i sødmælken på Mors en del mindre end i Thisted lægekreds, og for flødens vedkommende fandtes sjældnere coli og færre kim. I perioden 1956—57 er resultaterne for Morsø landmejeriers vedkommende yderligere bedret bemærkelsesværdigt både for mælkens og flødens vedkommende og såvel med hensyn til kim- som til coliindhold.

Den hygieiniske kvalitet af konsummælk og -fløde var gennemgående dårligere for landmejerierne i Thisted lægekreds, selv om der også her fra nogle af mejerierne leveredes førsteklases mælk. Både for mælkens og flødens vedkommende har der fra 1954—55 til 1956—57 som helhed været en fremgang at notere, men langt mindre end på Mors. For landmejerierne i Thisted amt taget under ét kan det bemærkes, at konsummælkens og -flødens hygieiniske standard er forbedret betydeligt fra årene 1954—55 til 1956—57, og det kan formodes, at den iværksatte laboratoriemæssige kontrol har medvirket til at opnå dette resultat. For en del mejeriers vedkommende vil der dog stadig kræves en betydelig ind-

sats for at forbedre den hygieiniske kvalitet af konsummælken og de øvrige mælke- og flødesorter, som forhandles.

Sammenligner man de i veterinærdirektoratets årsberetning for 1954 offentliggjorte samlede tal for mælke- og flødeprøver fra Danmarks byer, som har offentlig mælkekontrol, med resultaterne fra landmejerierne i Thisted amt 1956—57, vil det ses, at de sidstnævnte endnu langt fra er så gode som de førstnævnte. En af årsagerne hertil er sikkert den mangende dyrlægekontrol med besætningerne.

	Mælk		Fløde	
	Under 25000 kim	Coli negative	Under 25000 kim	Coli negative
I. Byer med off. mælkekontrol.....	79 %	90 %	85 %	77 %
II. Landmejerier i Thisted amt.....	51 %	65 %	51 %	61 %

Landmejeriernes salg af konsummælk er jo gennemgående langt mindre end bymejeriernes og deres økonomiske interesse i denne side af sagen tilsvarende mindre. Men salget er stigende i landkommunerne, og det må i alle fald være i mejeriernes interesse at levere forbrugerne en så god vare som muligt. Det tør måske også formodes, at foranstaltninger til forbedring af konsummælk-produkternes hygieiniske kvalitet kan være af værdi for landmejeriernes hovedvirksomhed, smørfremstillingen, og derved få et større perspektiv for mejeribruget.

C. Diverse.

I købstæderne har stadsdyrlægerne sammen med politiet foretaget mindst 4 eftersyn årligt af mælkeudsalg, slagter- og viktualieforretninger. Der findes endnu enkelte forretninger, som særlig angående tilberedningsrummene ikke er forskriftsmæssigt indrettet, og der er givet en del mundtlige pålæg om bedre installationer, vedligeholdelse og renlighed. I landkommunerne i Thisted politikreds efterses levnedsmiddelforretninger og restaurationskøkkener jævnligt af politiet, som i årets løb har foretaget 455 sådanne eftersyn i byen og på landet.

Kontrol med østers. Som omtalt i tidligere beretninger påbegyndtes i 1947 forsøg med kloring af det vand, som fra Klosterfjorden ved Nykøbing M. ledes ind i »Limfjordsøsterskompagniet«s opbevaringsbassiner. Man tilsætter nu luftformig klor i en koncentration på 3 mg%, hvilket som regel er tilstrækkeligt. De i årets løb tagne 26 sæt vandprøver fra 6 bestemte steder i bassinerne viste sig alle tilfredsstillende. Østerskompagniets arbejdere undersøges af kredslægen og kontrolleres i særdeleshed med henblik på smitsomme tarmsygdomme (tyfus, paratyfus m. v.), der ikke er forekommet i beretningsåret. Fra virksomhedens hoveddepot i København undersøges prøver af østers bakteriologisk af Statens Serum-institut og Fiskeriministeriets Forsøgslaboratorium.

Bolighygieine, gader, anlæg m. v.

I *Thisted* opførtes 10 nye huse med ialt 43 lejligheder (1956: 10, 1955: 8, 1954: 13, 1953: 54, 1952: 37, 1951: 17, 1950: 16, 1949: 75), men der nedlagdes i årets løb 9 lejligheder. Siden krigen er lejlighedernes antal forøget med over 500, men tiltrods for, at folketallet siden 1939 kun er steget med knap 1000, er der stadig mangel på lejligheder. Under kommunens husvildeforsorg var 203 personer, hvoraf næsten halvdelen børn.

I *Nykøbing M.* opførtes 10 huse med 10 nye lejligheder (1956: 40, 1955: 30, 1954: 65, 1953: 28, 1952: 69, 1951: 26). Boligsituationen er endnu ikke god, men det lykkedes dog kommunen i 1955 at nedlægge en husvildeafdeling indrettet i en gammel realskole. 10 familier med 38 voksne og 11 børn er under husvildeforsorg.

Kredslægen nævner, at det i de gamle, centrale dele af byen skorter meget på renlighed og naturligt lys i lejlighederne. Særlig mangelfuld er køkkenhygieinen, idet der mange steder ikke findes spisekammer; man klarer sig med et skab i køkkenet, på gangen eller loftet. Mange af de gamle lejligheder mangler entré, så man fra trappegangen træder direkte ind i soveværelse eller opholdsstue. En del af byens vestlige gader er meget lavt beliggende ud mod en eng, som ved højvande i Limfjorden omdannes til en sø, idet ålb og kloakker så ikke kan komme af med vandmasserne. Husene i disse gader er meget fugtige, og regulære oversvømmelser forekommer ikke så sjældent. Et afvandningsprojekt er vedtaget og påbegyndtes i 1957.

Begge byer har velindrettede offentlige legepladser.

I *landkommunerne* og ikke mindst stationsbyerne bygges der ret livligt, og der er her næppe nogen egentlig boligmangel. Men mange gamle huse på landet er dårligt byggede og meget fugtige.

Idræt, friluftsliv og badning.

Begge byer har store idrætsforeninger og et velindrettet stadion. *Nykøbings* badestrand på Ørodde — kun 1 km fra byens centrum — er udmærket og veludstyret med badekabiner, toiletter, affaldskasser og vandværksvand. Under uheldige strømforhold forurenes vandet fra byens hovedkloak. På Refshammer fortsattes kystsikringen og beplantningen til en ny offentlig badestrand, og her findes også byens velordnede lejrplads.

Thisted kommunale søbad, som åbnedes i 1952, er velindrettet, men vandet forurenes ofte slemt fra kloakudløbene i havnen og øst for den, hvor der ikke er rensningsanlæg.

Der er endnu ingen offentlig varmtvandsbadeanstalt i de to byer. *Thisted* byråd har for flere år siden hensat godt to hundrede tusinde kroner til dette formål, men der er ikke sket fremskridt med byggeplanerne.

I *landkommunerne* er der idrætspladser i næsten alle sogne, som regel i skolens nærhed.

Ulemper forårsaget af lugt, røg, støv, støj o. l.

Naboerne til den nedlagte Thisted Dampmølle, hvori der i 1956 indrettedes en virksomhed til opdræt af kyllinger, var i perioder meget generet af stank fra virksomheden, som blev passet så dårligt, at den måtte afvikles i løbet af 1957.

Kloakering.

Thisted. Ingen ændringer af kloakanlægget. To af byens hovedkloakker har udløb i havnen, hvor vandet på dage med stillestående vand eller svag sydøstlig vind er stærkt forurenset af ekskrementer, præservativer m. m. Publikum klager ofte og ganske berettiget over, at forholdene i perioder er således i fiskerihavnen, hvor fisk opbevares i hyttefade.

Nykøbing M. Et nyt hovedkloakanlæg, »Vibevej-kloakken«, toges i brug i maj 1956. Ledningerne føres fra engene og kolonihaverne vest for byen gennem et lille rensningsanlæg til udløb i Klosterfjorden, som i forvejen er ret stærkt forurenset. — Byens største kloak, som modtager afløb fra de to trediedele af ejendommene, munder ud 1½ km nordøst for byens badestrand ved det såkaldte »Epidemihus«. Et for 10 år siden projekteret mekanisk rensningsanlæg her blev påbegyndt i år, idet det også skal modtage spildevand fra det nye sygehus.

Septictanke og sivebrønde tillades i de to byer kun udenfor de kloakerede områder og kun sjældent.

Landkommunerne. Nye kloakanlæg toges i brug i Sundby Mors og Ørding og var under udførelse i Koldby. I Hurup afsluttede man arbejdet med kloakeringen og det mekaniske rensningsanlæg, men mangler endnu det biologiske filter.

I Thisted lægekreds findes 17 kloakanlæg med rensningsanlæg udført efter kendelse af Statens Vandløbsudvalg, og som holdes under landbrugsministeriets kontrol. I 14 af anlæggene foregår en mekanisk rensning af spildevandet og i 3 anlæg (Ydby, Tvolm og Hvidbjerg) tillige rensning i biologisk filter. Om rensningsanlæggene stadig opfylder de fastsatte normer, kontrolleres ved udtagning af spildevandsprøver fra deres tilløb og afløb hver halve time en dag igennem, hvilket foretages under tilsyn af embedslægen, som tillige bemærker, om det vandløb, som bortleder kloakvandet, viser tegn på forurening. Der foretoges i årets løb 23 sådanne undersøgelser, som i langt de fleste tilfælde viste tilfredsstillende resultater.

Da der udføres mange w.c.-installationer på landet i disse år, må opmærksomheden atter henledes på, at tegninger og oplysninger om kloakledningens og eventuel sivebrønds afstand fra nærmeste drikkevandsbrønd, samt sivebrøndens dybde og septictankens konstruktion skal forelægges sundhedskommissionen til godkendelse.

Dag- og natrenovation.

Thisted. Natrenovationen ophævedes for en del år siden, da w.c.-installation blev obligatorisk. Ved årets udgang var der 3042 w.c.-sæder i byen.

Dagrenovationen formales i et Dano-konverteringsanlæg, som toges i brug i 1949. Det ligger 3 km uden for byen ved et engdrag, som opfyldes med den formalede dagrenovation. I komposten udvikler der sig en sådan varme, at rotter ikke kan holde til i den. I byen findes 2220 skarnkasser af standardstørrelse. De tømmes ugentlig, idet de ved kommunens foranstaltning køres til Dano-anlægget med låg på og her udskiftes med kasser, som er spulet rene. I årets løb behandlede 3179 tons dagrenovation på denne måde, som for byen betyder et stort hygieinisk fremskridt.

Nykøbing M. Antallet af skarnkasser var 3261; dagrenovationen tømmes i halvt lukkede vogne og køres til byens losseplads, som for tiden er beliggende ved Klosterfjorden, hvor skraldet benyttes til opfyldning. Der findes endnu 172 latrintønder i brug; natrenovationen køres i lukkede vogne til en cement-beholder et par kilometer uden for byen, hvorfra den senere spredes på nærliggende marker. Sundhedskommissionen har henstillet til byrådet, at alle tørklosetter afskaffes inden $\frac{1}{3}$ 1958.

Landkommunerne: Intet særligt.

Destruktionsanstalter.

Ingen ændringer eller nyanlæg i årets løb.

Begravelsesvæsen.

Der er givet erklæring vedrørende projekter om udvidelse af kirkegårdene i Hunstrup, Vorupør og Redsted.

Krematorier findes ikke i Thisted amt.

VII. Lovgivning vedrørende medicinalpersoner m. m.

Læger og andre medicinalpersoner.

Lov om hjemmesygepleje trådte i kraft d. $\frac{1}{4}$ 1957, men arbejdet med dens gennemførelse i praksis kan først påbegyndes i 1958.

Apotekervæsen.

Intet at bemærke.

Forhandling af svangerskabsforebyggende midler.

Intet at bemærke.

Tabel 14. VIII. Embedslægerens virksomhed

	Thisted lægekreds	Morsø lægekreds	1957 ialt	1956 ialt
A. Antal embedsmæssige eftersyn og møder m. m.				
Eftersyn af institutioner, virksomheder og alm. sundhedsmæssige forhold	67	37	104	91
Eftersyn i anl. af epidemiske sygdomme	1		1	1
Sundhedskommissionsmøder	11	7	18	11
Landvæsenskommissionsmøder				1
Jordemoderkonferencer	2	1	3	3
Sundhedsplejerskekonferencer	1		1	2
Skolelægekonferencer	3		3	2
Andre møder og foredrag	8	4	12	6
B. Retslig virksomhed.				
1) Arrestlægevirksomhed.				
Antal arresthuse	1	1	2	2
„ besøg ialt	10	18	28	29
„ alm lægeundersøgelser af nyindsatte fanger	47	29	76	63
2) Anden retslig virksomhed.				
Antal lovmæssige (medicolegale) ligsyn.	39	12	51	46
„ „ „ obduktioner	3	3	6	3
„ undersøgelser af personers sindstilstand	8	5	13	11
„ andre retsmedicinske undersøgelser	5	7	12	6
„ erklæringer ang. børns avlingstid	10	11	21	19

I tilslutning til de skematiske oplysninger i tabel 14 kan oplyses, at amtslægen sammen med den farmaceutiske visitator har eftersat samtlige apoteker og som helhed fundet forholdene tilfredsstillende.

I arresten i Thisted var 8 fanger under lægebehandling.

I arresten i Nykøbing M. var 8 fanger under lægebehandling, heraf 1 indlagt i sygehus.

Ved de ifølge fængselsvæsenets cirkulære af 28. marts 1952 anordnede almindelige lægeundersøgelser af nyindsatte fanger er der i 1956 ikke gjort særlige iagttagelser angående deres helbredstilstand.

De hygieiniske forhold er i begge arresthuse tilfredsstillende, og epidemiske eller veneriske sygdomme er ikke forekommet.

ÅRSBERETNING

FOR

THISTED AMTS TUBERKULOSESTATIONER

VED

GEORG BINDSLEV
OVERLÆGE, DR. MED.

MOGENS HOLM
AFDELINGSLÆGE

CENTRAL

Krabbesholm sanatorium, Skive. Telefon Skive 923.
Lægerne træffes på telefon Skive 1717, lokal 245.

NYKØBING MORS

Sygehuset; stationens telefon: Nykøbing 574.
Konsultation: hver fredag kl. 10—12,
1. og 3. torsdag i hver måned, kl. 15—16½.
Eftersyn af tuberkulinprøver, BCG-vaccination m. v.:
hver mandag kl. 17—18.
Sygeplejersken træffes iøvrigt på telefon Nykøbing 810.

VESTERVIG

Sygehuset.
Konsultation: 1. torsdag i hver måned, kl. 10—11.
Sygeplejersken træffes iøvrigt på telefon Nykøbing 810 eller 574.

THISTED

Sygehuset; stationens telefon: Thisted 448.
Konsultation: hver mandag kl. 10½—12½.
2. og 4. torsdag i hver måned, kl. 14½—16.
Eftersyn af tuberkulinprøver, BCG-vaccination m. v.:
hver fredag kl. 17—18.
Sygeplejersken træffes iøvrigt på telefon Thisted 879.

FJERRITSLEV

Sygehuset.
Konsultation: 4. tirsdag i hver måned, kl. 10—11.
Sygeplejersken træffes iøvrigt på telefon Thisted 879 eller 448.

Tuberkulosestationerne er lukkede: søn- og helligdage
grundlovsdag efter kl. 12
juleaftensdag
mellem jul og nytår

Bestyrelsens formand: amtmænd *H. Egedorf*, Thisted.
Leder: overlæge, dr. med. *Georg Bindslev*.
Afdelingslæge: *Mogens Holm*.
Regnskabsfører: amtsfuldmægtig *Nissen*, amtskontoret, Thisted.
Sygeplejerske frk. *M. Brøgger*, Thisted, telefon 879.
Sygeplejerskestillingen i Nykøbing M. er vacant.

Stationsarbejdet omfatter Thisted amtslægekreds, herunder købstæderne Nykøbing Mors og Thisted, med et samlet indbyggerantal på 85902. Der holdes faste konsultationer i *Nykøbing, Vestervig, Thisted og Fjerritslev*.

Samlet antal fastavertede lægekonsultationsdage	Stationen i				hele amtet
	Nykøbing	Vestervig	Thisted	Fjerritslev	
	72	12	72	11	167

Det samlede antal konsultationer i 1957 var 14221.

Konsultationerne fordeler sig på de 4 distrikter og for hele amtet som vist i følgende tabeller.

Antal konsultationer.

Tuberkulose- stationen i		1957	1956	1955	1954	Årsgennem- snit 1949-53
Nykøbing	Land	1218	1609	1383	1448	1312
	by	969	1282	1023	1244	1375
	rutine-us.	2846	6791	1479	677	1833
	Ialt:	5033	9682	3885	3369	4520
Vestervig	Land	346	337	280	363	216
	rutine-us.	499	449	87	45	51
	Ialt:	845	786	367	408	267*
Thisted	Land	2149	2310	2398	2722	3517
	by	1406	1197	1156	1120	1659
	rutine-us.	4498	4179	2113	1886	3080
	Ialt:	8053	7686	5667	5728	8256
Fjerritslev	Land	201	175	165	247	85
	rutine-us.	89	172	62	51	57
	Ialt:	290	347	227	298	142*
Tilsammen Thisted amt	Land	3914	4431	4226	4780	4890
	by	2375	2479	2179	2364	3034
	rutine-us.	7932	11591	3741	2659	4934
	Ialt:	14221	18501	10146	9803	12858**

*) kun 1953, sept.-dec.

**) uden folkeundersøgelserne.

I følgende oversigt indgår en og samme person kun een gang i kalender-årets løb.

Antal undersøgte personer.

	by	land	ialt
Børn (under 15 år).....	1374	2778	4152
Mænd, 15 år eller over	1352	1153	2505
Kvinder, 15 år eller over	944	988	1932
Ialt:	3670	4919	8589

Foranledningen til undersøgelsen af de 4437 voxne.

Tidligere konstateret tub. sygdom.....	202
symptomer	762
tuberkuløst milieu	293
obligatorisk undersøgelse (rutine-us.)	3064
andre forhold	116

I 1957 er fundet 11 tilfælde af anmeldelsespligtig tuberkulose i ånde-
drætsorganerne, heraf 9 nye tilfælde og 2 recidiver:

	Nye tilfælde			Recidiver		
	by	land	ialt	by	land	ialt
Børn (under 15 år)....	0	3	3	0	0	0
Mænd, 15 år eller over	0	4	4	0	1	1
Kvinder, 15 år eller over	1	1	2	1	0	1
Ialt:	1	8	9	1	1	2

De 9 nye tilfælde er alle **lungetuberkulose**.

Fordeles de 9 nye aktive tilfælde af lungetuberkulose efter de forhold,
der har givet anledning til undersøgelsen, fås følgende skema:

Anledning til undersøgelsen	1957	1956	1955	1954	1953	1952	1951	1950	1949
Symptomer	5*	11	6	7	17	18	11	20	25
tuberkuløst milieu	1	1	0	0	2	7	2	10	11
folkeundersøgelsen 1950	0	0	0	0	0	0	4	25	—
folkeundersøgelsen 1953	0	0	0	5	2	—	—	—	—
anden rutineundersøgelse	1	0	0	2	1	1	1	1	1
anden tuberkulose ell. tidl. tuberkulose	1**	0	0	0	0	0	0	4	4
anden årsag	1	0	0	1	0	0	0	0	0

*) heraf 2 konstateret andetsteds.

**) konstateret andetsteds.

Tabellen viser, at over halvdelen af de nye tilfælde af tuberkulose er fundet ved undersøgelse af patienter, der henvises af de praktiserende læger på grund af symptomer; man må derfor fremdeles indskærpe nødvendigheden af undersøgelse, hvis der er selv de ringeste symptomer, der kan tyde på tuberkulose. Det må dog fremhæves, at rækkeundersøgelser og begrænsede folketuberkuloseundersøgelser også i fremtiden har sin store betydning, når målet er at få tuberkulosen praktisk talt udryddet.

Årligt fund af nye aktive tilfælde af lungetuberkulose, 1949—1957:

	1957	1956	1955	1954	1953	1952	1951	1950	1949
+ TB i expectorat	4	8	5	6	14	18	10	29	23
+ TB i ventrikelskyllevand	4	4	1	7	8	7	3	21	12
lukket aktiv lungetuberkulose	1	0	0	2	0	1	5	10	6
Ialt:	9	12	6	15	22	26	18	60	41

I 1957 er desuden fundet 7 nye tilfælde (ingen recidiver) af tuberkulose uden for åndedrætsorganerne, alle 7 konstateret andetsteds (på hospitalsafdelinger etc.). Tilfældene er medregnet i efterfølgende oversigt.

Andre lidelser hos de undersøgte.

1 abscessus tub. sterni	1 pleuritis exsudativa
1 abscessus tub. thoracis	2 pleuritis sicca
3 adenitis colli	6 pleuritisrest
2 adenitis hilorum	3 pleuropneumonia
1 adipositas	11 pneumonia
2 atelectasis lob. med. pulm.	2 pneumonia bilateralis
3 BOECKs sarcoid	6 pneumoniae seqv.
1 bronchiectasia	1 pneumothorax artificialis, seqv.
1 bronchitis chronica	3 pneumothorax spontaneus
10 diabetes mellitus	1 situs inversus
1 ectasia cordis	1 tub. genus dextr.
1 emphysema pulmonum	4 tub. pulmonum antea
2 erythema nodosum	27 tub. pulmonum, vetus
12 fibrosis pulmonum	1 tub. renis bilateralis
29 infiltratio pulmonis	1 tub. uteri
2 lupus vulgaris	1 tumor mediastini
3 morbus cordis	1 tumor pulmonis
1 neurasthenia	

I de følgende 2 tabeller gives en oversigt over tuberkulosen i Thisted amt.

Tuberkuloseregister for Thisted amt.

	Tub. pulm.	Anden tub.	Ialt
Patienter overført fra 1956	133	31	164
Tilgået tuberkuloseregistret i 1957	2	0	2
Patienter, hvis sygdom er konstateret i 1957	9	7	16
Patienter, som er tilflyttet i 1957	2	1	3
Patienter, som tidligere er registreret som tub. pulm., nu registreret som anden tuberkulose.....	0	0	0
Patienter, som tidligere er registreret som anden tu- berkulose, nu registreret som tub. pulm.	0	0	0
Ialt indgået i tuberkuloseregistret	146	39	185
Udgået af tuberkuloseregistret ved årets udgang:			
Helbredt	16	5	21
Fraflyttet	2	1	3
Døde af tuberkulose	2	2	4
Døde af anden årsag	0	0	0
Ialt udgået af tuberkuloseregistret	20	8	28
Overført til 1958	126	31	157

De 4 patienter (2 med tub. pulm. og 2 med extrapulmonal tuberkulose), som døde i 1957, havde stationerne forinden kendskab til. Dette i modsætning til de foregående år, hvor tuberkulosestationerne for flere patienters vedkommende først fik besked gennem dødsanmeldelsen, hvilket forhold må indskærpe nødvendigheden af henvisning til undersøgelse på tuberkulosestation, hvis der er selv de ringeste symptomer, der kan tyde på tuberkulose. Tidlig diagnose har også i høj grad betydning derved, at den muliggør hurtig og grundig undersøgelse af den syges milieu, hvorved atter nye tilfælde vil kunne findes.

Oversigt over tuberkulosepatienter i Thisted amt 31. december 1957.

1. Lungetuberkulose, +TB i 1957:	Mænd	Kvinder	Drenge	Piger	Ialt
Expectorat +TB	11	5	0	1	17
Ventrikelskyllevand +TB	1	6	1	0	8
tilsammen	12	11	1	1	25
2. Lungetuberkulose, tidligere +TB:					
Sidst bacillær i 1956.....	22	13	1	1	37
Sidst bacillær i 1955.....	8	6	0	0	14
Sidst bacillær i 1954.....	12	6	0	1	19
TB påvist før 1954	13	15	0	0	28
tilsammen	55	40	1	2	98
3. Lungetuberkulose, TB aldrig påvist:					
Aktiv i 1957	1	0	0	1	2
Aktiv i 1956	0	0	0	0	0
Aktiv i 1955	0	0	1	0	1
tilsammen	1	0	1	1	3
Lungetuberkulose ialt	68	51	3	4	126
4. Anden tuberkulose:					
Pleuritis serosa primaria.....	0	1	0	0	1
Andre tub. sygdomme	10	18	2	0	30
tilsammen	10	19	2	0	31
Tuberkulosepatienter ialt	78	70	5	4	157

Det fremgår af tabellen, at tuberkulosestationerne i 1957 har fået forbindelse med 31 af de patienter, der i Thisted amt er lidende af extrapulmonal tuberkulose; det er samme antal som i det foregående år, men de 31 repræsenterer sandsynligvis ikke det virkeligt eksisterende antal. I denne forbindelse erindres de praktiserende læger og sygehusene om den pligt, de siden 1. januar 1951*) har til at anmelde ikke alene tilfælde af

*) Jfr. Sundhedsstyrelsens »Cirkulære til landets læger vedrørende anmeldelse af tuberkulose« af 19. december 50. I cirkulæret bemærkes, at praktiserende læger, der stiller diagnosen tuberkulose, fritages for at udfylde anmeldelsesblanketten, såfremt patienten strax henvises til nærmere undersøgelse og behandling på tuberkulosestation, specialafdeling eller hos speciallæge. — Fra 1. jan. 57 benyttes i stedet for den hidtil anvendte blanket et anmeldelseskort, formular 4202.

lungetuberkulose, men også alle andre tilfælde af tuberkulose, såsnart de er konstateret, til amtets centraltuberkulosestation, Skive.

Følgende tabel viser en opgørelse pr. 100000 indbyggere:

Åbne tilfælde af lungetuber- kulose (exp. +TB)	1957	1956	1955	1954	1953	1952	1951	1950	1949
Døde af lungetuberkulose ..	20	32	20	29	40	50	51	62	58
	2	1	2	3,5	8	3,5	13	7	19

De bacillære tilfælde i amtet er såvidt muligt alle typebestemt. Tuberkulosestationerne har kendskab til 12 patienter med *bovin* infektion, deraf 2 nykonstateret i 1957.

Af de 9 nye tilfælde af tuberkulose i åndedrætsorganerne i 1957 er ingen fraflyttet amtet. Tilfældene fordeles i husstande som følger: 2 af de 9 tilfælde var uden husstand, de resterende fandtes i 7 husstande med ialt 58 medlemmer, hvoraf 57 er blevet undersøgt, dvs. 98 %.

Af de 7 nye tilfælde af tuberkulose uden for åndedrætsorganerne i 1957 er 1 fraflyttet amtet. De resterende 6 tilfælde fordeles i husstande som følger: 3 af de 6 tilfælde var uden husstand, de resterende fandtes i 3 husstande med ialt 11 medlemmer, hvoraf 10 er blevet undersøgt, dvs. 91 %.

Oversigt over arbejdet på stationerne i 1957.

Til sammenligning anføres tallene fra de foregående år.

	1957	1956	1955	1954	Årsgennemsnit 1949—53
Røntgengennemlysninger	6558	5390	5280	5686	6303
Skærbilledfotograferinger	4288	5314	1788	1196	1555*)
Røntgenfotograferinger	736	707	739	891	1073
Tomografier	20	16	6	7	13
Expektoratundersøgelser	330	331	256	346	355
Ventrikelskyllevandsunders.	165	247	193	230	157
BCG-vaccinationer	162	512	213	314***)	971**)
Gennemlysn. pr. 10000 indbygg.	763	623	608	657	728
Røntgenfoto pr. 10000 indbygg.	86	82	85	103	124

*) uden folkeundersøgelserne.

**) Desuden i samarbejde med skolelæge Westh og Statens Serum-institut vaccination af en del skolebørn.

***) Desuden i samarbejde med Statens Seruminstitut vaccination af en del skolebørn.

De mange skærbilledfotograferinger i 1956 og 1957 skyldes for en stor del skoleundersøgelserne.

Med hensyn til BCG-vaccinationerne henstiller man til de praktiserende læger at foretage BCG-vaccination i tilslutning til »børneundersøgelserne«.

De henviste patienters læger har fået meddelelse om resultatet af alle undersøgelser, og følgende forholdsregler er blevet anbefalet:

6	patienter:	indlæggelse på hospital
32	—	: indlæggelse på sanatorium
0	—	: indlæggelse på børnesanatorium

Sygeplejerskerne har foruden selve stationsarbejdet udført et betydeligt arbejde ude i amtet blandt tuberkuloseramte familier og i familier under observation for tuberkulose.

Der er aflagt 1012 hjemmebesøg, med 1429 konsultationer.

Der er foranlediget desinfektion i 9 hjem. Stationerne har udlånt 1 desinfektionssæt og har udleveret 6 liter sapoformol.

Til slut vil tuberkulosestationerne rette en tak til de praktiserende læger for godt samarbejde. Det er ikke mindst lægernes henvisning af patienter med de mindste mistænkelige symptomer, der giver os mulighed for at finde frem til tilfælde med begyndende lungetuberkulose.

UDGIVELSEN BEKOSTET AF THISTED AMTSRÅD